

272018

AZ
ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET
HUSZONÖTÉVI
MŰKÖDÉSE
ÉS AZ ÁLLATVÉDELMI TÖREKVÉSEK
MAGYARORSZÁGBAN

AZ ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET FENNÁLLÁ-
SÁNAK HUSZONÖTÖDIK ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL

IRTA

MÁDAY IZIDOR

BUDAPEST
GRIMM GUSZTÁV BIZOMÁNYA
1907

Ára 1 korona

AZ
ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET
HUSZONÖTÉVI
MŰKÖDÉSE
ÉS AZ ÁLLATVÉDELMI TÖREKVÉSEK
MAGYARORSZÁGBAN

AZ ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET FENNÁLLÁ-
SÁNAK HUSZONÖTÖDIK ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL

IRTA

MÁDAY IZIDOR

BUDAPEST
GRIMM GUSZTÁV BIZOMÁNYA

1907

2. sz.
308

272618

M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA
I. Nyomt. Növedéknapló.
1907 .év. 813 .sz.

Előszó.

z Országos Állatvédő Egyesületnek az 1882-ik évi március 19-én történt megalakítása óta 25 év folyt le és ez az évforduló arra indított, hogy egy visszapillantást vessek az egyesület negyedszázados működésére. Midőn erre a feladatra vállalkoztam, úgy vélem, hogy ki kell terjeszkednem általában az állatvédelem eszméjének keletkezésére és az ebben az irányban országszerte felmerült mozgalmak történetű feljegyzésére is.

Kitűzött feladatomnak ez a kerete meglehetősen nehézségeket rótt reám, mert az állatvédelem lekicsinyelt eszméje a nagyközönség előtt soha sem birt azzal a jelentőséggel, mely az idevágó mozgalmak regisztrálására vagy méltatására indította volna a napi sajtót vagy akár a szakírókat. Ilyen körülmények között részben hézagos évkönyvek, szaklapok, irattári feljegyzések és néhány alkalmi röpirat gyér adatai voltak forrásaim, melyekből adataimat merithettem és így munkálatomat csakis első kísérletnek kívánom tekinteni a magyar állatvédelem-történetének megírása körül.

Hogy egy ilyen történetírássra súlyt fektetek, ezt azért teszem, mert az állatvédelem fejlődésének története kicsinyben művelődés-történeti töredéknek is tekinthető.

Nemcsak mint állatvédő, de mint magyar ember is némi

elégítéssel konstatálhatom, hogy az állatvédelmi eszmék terjedésének társadalmi és közgazdasági jelentőségét hazánkban ma már a nagyközönség és az államhatalom intézői egyaránt felismerték. És ha ez a siker ma még csak inkább erkölcsi vivmány alakjában jelentkezik és kevésbé nyilvánul az állatvédő egyesületek nagyobb arányu fejlődésében, úgy ennek okát csak abban keresem, hogy századokig gyarmatként kezelt országunknak rövid keletü önállósága az elmaradott országot oly sok és oly nagy mulasztásoknak orvoslása elé állította, hogy sokoldalú teendőinek tömegében nem képes minden téren más előhaladott és szerencsésebb viszonyok között fejlődött államok társadalmával versenyezni.

A magyar állatvédő egyesületek, elsősorban pedig az Országos Állatvédő Egyesület tagjai, az állatvédelmi eszme buzgó és önzetlen harcosai fogadják szíves elnézéssel a jelen szerény munkát és azok, kik mindeddig még nincsenek a mi táborunkban, minél nagyobb jóindulattal vegyenek tudomást az állatvédők törekvéseiről és méltassák azokat a megérdemelt pártolásra és közreműködésre.

Budapest, 1907. március hó.

A SZERZŐ.

I.

Az állatvédelem eszméjének ébredése.

1820—1847.

Első felszólalás. — Sipos József. — Török és Kacskovics „Mezei nap-tára.“ — Kubinyi Ágoston. — Irodalmi pályázat állatvédő munka írására. — Petényi Salamon munkája. — Almási Balogh Pál. — Állatvédő egyesület alakítására irányuló első lépések. — Az első kísérlet siker-telensége.

Az 1820-ik évben, a „Tudományos Gyűjtemény“ című folyóirat májusi számában „Az oktalan állatokon való kegyet-lenkedés“ cím alatt felszólalás történt a divó állatkinzások ellen, mely talán az első alkalom volt, melyen nálunk az állatvédelem kérdése nyilvánosan szóba került.

Ugyanaz év december havában az említett folyóiratban „Gondolatok az oktalan állatok megevéséről, haszonra fordításáról és azokkal való bánásmódról“ című cikk jelent meg Sipos József tollából.

Mindkét közlemény felpanaszolta az állatok céltalan kin-zását és éles szavakban helytelenítette a divó embertelen-ségeket. Dr. Kerékgyártó Árpádnak „Az állatvédelmi ügy multja Magyarországon 1848-ig“ című értekezésében a leg-

közelebbi feljegyzés 1842-ik évről szól, midőn az Országos Magyar Gazdasági Egyesület „Mezei Naptár”-ának szerkesztői, Kacs Kovics Lajos és Török János „Állatkinzás” czim alatt a néphez szóltak az állatvédelem érdekében.

Az 1843-ik évben Kubinyi Ágoston a Nemzeti Muzeum akkori igazgatója a magyar természetvizsgálók és orvosok vándorgyűlésének 12 aranyat bocsátott rendelkezésére abból a célból, hogy:

„Irassanak le az oly szenvedélylyé vált állatkinzások módjai édes hazánkban, ezeknek káros volta zoologiai, statusgazdasági s emberiségi tekintetből; adassék elő, milyen módokon s utakon lehetne ezeket legczélszerűbben megakadályozni s e helyett az állatok iránt szelidebb bánásmódot behozni.”

1844. június 1-ig 8 pályamű érkezett be, melyek közül Petényi Salamon dolgozata nyerte el a kitűzött pályadíjat. Petényinek, a nagynevű természettudós munkája, mely az egész kérdést a legnagyobb alaposággal felölelte, sajnos csak kivonatban jelent meg a „Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Munkálatai”-nak 5-ik kötetében.

Petényi ismert szerénységével az említett és 1844-ik évben Kolozsvárrt tartott gyűlésen pályadíjnyertes munkájának csak fentemlített kivonatát olvasta fel, mint mondá: „azon tiszteltnél fogva, melylyel a hely, idő s kegyetek iránt tartozom.”

De ebből a kivonatból is kitűnik, hogy Petényi az állatvédelem lényegét és egész keretét felölelte és az ő alaposágával tárgyalta.

A munka első részében a nálunk szokásban lévő állatkinzások forrásait vázolja tizenkét pont alatt, melyek közül első helyre helyezi: „A természetnek s benne főleg az állatok valódi, fontos és nagyszerű rendeltetésének s álláspontjának, valamint azoknak az egészhez, egymáshoz és az emberhez való viszonyainak nem ismerését” és az ebből folyó előítéleteket.

A munka második részében azt igyekszik megmutatni, hogy ha nem is az állatokért, „mi magunkért, tehát már csak önzési s anyagi elvből is, szükségképpen meg kellene szünnünk az állatok kinzásától.“ Ebben a részben nemcsak az oktalan állatpusztítás által zoológiai tekintetben okozott hátrányokra utal, hanem a „statusgazdasági tekintetben“ a 8-ik pont alatt kiemeli „azon fölszámíthatlan kárt, mely azon állatfajok meggondolatlan kilövellésének vagy elfogdosásának természetes következménye és büntetése, melyeket a bölcs teremtető a világréndszere' s a nagyszerű természet gazdasága egyensúlyának fentartására teremtetett.“ Ezután a szerző megemlékezik a gabonavetések és erdők, a fák és zöldecskék kertek ellenségeiről, a kárt és pusztulást okozó furdancsok, férgek, cserebogarak, sáskák, egerek és egyéb ellenségek tömegeiről és azt mondja, hogy „mindezen csapások, igazságos és igen természetesen következő büntetések, melyek az annyira hasznos állatok, az egereket, rovarokat, férgeket pusztító emlősök és madarak folytonos kiirtását méltán követik, mely állatokat az isteni bölcsesség avégre teremtetette, hogy a sokaságuk miatt könnyen ártalmunkra lehetők kisebb állatokkal tápláltatván, azáltal az állattársági sulyegyent föltartsák s minket amazoknak ártalmas befolyásától megóvjanak, melyeket tehát nem pusztítanak, hanem inkább Istentől küldött védangyalokként tekintünk s becsülnünk kellene.“

Petényi továbbá kiemeli helyes érzékkel az állatkinzásnak erkölcsi tekintetben való hátrányos voltát is, mondván: „mert a teremtménytársainkkal rossz bánás által egyszersmind 's igen természetesen minden jóindulatok, minden szelidebb 's nemesebb érzések 's ezekkel együtt a jótettek 's erények is az emberek sziveiből kiszorítatván, ezekben helyettök vad, romboló indulatok és gonosz tettek gyökereznek meg.“

Továbbá: „mivel a teremtménytársainkkal méltatlan bánástól egyenes út vezet embertársainkkal való hasonló bánásmódra“ és később: „az állatkinzástól tehát csak egy fok, csak egy lépés az emberkinzás.“

Petényi azután munkájának következő részében szívének

és eszének dicséretére váló melegséggel és finomsággal emeli ki az állatoknak a szeretetre és jó bánásmódra való érdemes voltát.

„Teremtménytársaink“ így mondja Petényi „még sokkal szebb, figyelmünket még inkább érdemlő színben tűnnek előnkbe, hogyha fontolóra vesszük lelki hajlamaikat, tehetségeiket s hogy úgy mondjam, erényes szokásaikat; ha kénytelenek vagyunk átlátni, hogy az emberi lélek tehetségei közt egyetlenegy sem találhatunk, melynek nyomait valamely állatban is föl nem fedezték volna a természetvizsgálók, sőt, hogy közülük többen lelki tehetségeik kitüntetése által, minket embereket is fölülmulnak 's megszégyenítenek.“

Csak nagy önmegtagadással szorítkozom Petényi gyönyörű munkájának idézett tételeire és még csak röviden a munkának arra a részére óhajtok utalni, melyben azokat az utakat és módokat adja elő, melyek által az állatkinzást legcélszerűbben eltörölni s helyette az állatokkal emberiebb bánásmód behozatalát eszközölni gondolja.

Ennek a résznek tételeiből elegendőnek tartom kiemelni a következőket:

„Ajánlanám: A természeti tudományok országszerte leendő általános behozatalát, miáltal valódi felvilágosodás terjedne el az állatoknak a' nagy világ rendszereiben fontos létök s' rendeltetésökről általában, különösen pedig az emberre vonatkozólag.“

„Még pedig: már a kisdedek iskoláiba, hol szelid érzésű tanítók által az állatok iránti szeretet kimélés 's könyörületesség érzete csepegtetnének a kisdedek gyöngé sziveibe.“

„A teremtés nagyszerű 's szent céljainak megismertetését 's teremtménytársaink iránti kötelességeknek az emberek sziveibe való beoltását a' lelkészek által, nyilvános

tanítások, katechisatiók, prédikációk, 's mindennemű vallásos oktatások alkalmával a' népnek nevelése 's tanítása által."

„Oktató, szívhez szóló és így e' tekintetben is lélek-nemesítő népkönyvek és iratok terjesztését, melyek az állatkinzásról és ez ellen szólnak."

„Törvények, tehát fenytések, büntetések 's rendőri fölügyezés behozatalát az állatkinzás minden nemei 's kitérései ellen."

„Állatkinzás törlesztő egyesületek alakítását a' hazában, mely egyesületek az eddig előadott eszközöket 's minden egyéb szabad rendeltetésükre készen álló utakat használván, hathatósan 's jóltévéleg hassanak a' népre általában."

Petényi értekezése nemcsak belső értékénél és az állatvédelem kérdésének minden oldalára kiterjedő teljességénél fogva érdemli meg minden állatvédő emberbarát méltó kegyeletét, hanem azért is a legnagyobb figyelemre méltó, mert több mint 60 évvel ezelőtt keletkezett, midőn az állatvédelem fogalma nálunk még ugyszólván ismeretlen volt, de nagyon is figyelemreméltó azért is, mert Petényi óta az állatvédelem terén mind e mai napig egyetlen magyar munka sem jelent meg, melynek az állatvédelem kérdésének oly teljes felkarolása képezte volna tárgyát, mint Petényinek „Az állatkinzás ellen“-i értekezése.

Az 1845-ben a „Magyar Természetvizsgálók és Orvosok Munkálatai“-nak 6-ik kötetében Zipser beszterczebányai tanár ily című felolvasása jelent meg: „Az állatkinzásról és megszüntetésének módjairól."

Az 1845-ik évnek márczius havában Almási Balogh Pál homeopatha orvos és tudós a lapokban egy cikket tett közzé, amely egy, az állatkinzás elleni egyesület alakítása érdekében szólt a közönséghez.

Hivatkozott arra, hogy a nagyszerű mozgalmak közt a magyar nemzet csekély tekintettel volt házi állataira, hogy közönyös lélekkel nézi azon embertelen szívűeket, kik vad

indulataiknak kitörését a védtelen állaton öntik ki, holott ezt a vallás, erkölcs és emberiség egyaránt kárhóztatják és ezek világos bizonyosságai annak, hogy hazánkban az állati élet jelentősége és rendeltetése felőli fogalmak még tisztázva nincsenek. Hivatkozott arra, hogy az emberi nemesbülés egyik lépcsőjét az állatokkal való szelid bánásmód képezi. Hivatkozott Anglia és Bajorország példájára, hol az illető fejedelem védnöksége alatt az állatkinzás elleni egyesületek üdvösen működnek.

Márczius 27-re meghívta polgártársait, állatkinzás elleni egyesület alakítása felett tanácskozni. Ezen felszólítás folytán az egyesület megalakult, ideiglenes tisztviselőket választott és az alapszabályokat fölterjesztette a helytartó-tanácshoz megerősítés végett.

Almási Balogh Pál második értekezését 1845. júniusban tette közzé, melyben kijelenti, hogy az egyesület célja nem csupán az állatok védelme, hanem általában az erkölcsök nemesítése. Az alapszabályokat csak 15 hónap mulva hagyta helyben a helytartó-tanács.

Almási Balogh Pál harmadik és utolsó nyilatkozata 1847. májusban jelent meg, melyben fáradozásainak sikertelensége fölött való elkeseredésének adott kifejezést, többek közt a következő szavakkal:

„Miután az alapszabályok sok bajlakodás után világot láttak, többször hirdettek közgyűlést, de — nem jött senki. Végre 1846. dec. 8-án megtörtént nagynehezen csaknem mind új vendég által a tisztválasztás. A határozatok mind teljesítés nélkül maradtak, mert az új titoknok eltávozott Pestről és 1847. márcz. 25-én ő is lemondott, így hónapok teltek el minden eredmény nélkül. A közönség nem látzott résztvenni ez ügyben, egy pár újdonságíró pedig folytonos gúny és elménczkedés tárgyául tűzte ki az ügyet, holott a tárgy gúnyt nem érdemel, mert az egyesület célja nemcsak az állatkinzás meggátlása, hanem az erkölcsök szelidítése és nemesítése.“

II.

1848—1874.

Állatvédő egyesület alakítására irányuló újabb mozgalmak. — Dr. Zlamal Vilmos. — A „Pesti Állatvédő Egyesület“ megalakulása, küzdelme és megszűnése.

Következett a szabadságharc és utána a szomorú emlékü törvénytelen uralom, mely időszak alatt az ország minden rétege ugyszólván csak egy közügyért érdeklődött és lelkesedett t. i. a szabadság és alkotmány visszanyeréséért. Igaz, hogy ebben a korszakban, midőn a magyarság a politikai életből ki volt zárva, számos közgazdasági, társadalmi és jótékony-egyesület alakult, de mindezek jobbára csak azért jöttek létre, hogy kebelükben a politikai elnyomatás bajai és orvoslási módjai tárgyalassanak. Ez a korszak nem kedvezett új eszmék érvényesülésének és így az állatvédelem eszméje is teljesen pihent.

Midőn 1867-ben az alkotmány helyreállított, a szabadság levegőjében hatalmasan fejlődő politikai élet lefoglalt minden erőt és a közfigyelem és érdeklődés jobbára csak olyan társadalmi intézmények számára volt megnyerhető, melyek a közel husz évi elnyomatás ideje alatt nem létesülhettek vagy nem fejlődhettek, de mindannyian a nemzeti eszmével, az országos érdekekkel, egyszóval a fellendült politikával ugyanegy célnak, a haza érdekének szolgáltak.

A társadalmi szellemnek, az ország ujjaszületésének ez az ellenállhatatlan iránya és áramlata okozta azt, hogy midőn 1870-ben az állatvédelem eszméje újból felmerült, az a társadalomban gyökeret nem verhetett. Az akkori állatorvosi akadémia köztiszteletben álló és érdemdus igazgatója, dr. Zlamal Vilmos minden tekintetben illetékes férfiú volt az, ki tudásával és közismert emberszeretetével ismét megkísérlette egy állatvédő-egyesület alakítását. De ez az egyesület, bár erkölcsi súlyával nem egy helyes hatósági intézkedésnek tudott érvényt szerezni, néhány évi fennállás után a társadalom részvételének hiánya miatt csakhamar megszűnt, leginkább azért, mert az új korszaknak mindent abszorbeáló politikai élete és szelleme az egész sajtót olyannyira áthattotta, hogy az alkotmányos politikai élettel közvetlen össze nem függő olyan mozgalmak, mint az állatvédelemé, nemcsak hogy támogatásban nem részesültek, hanem közönnnyel, kicsinyléssel, sőt gúnynyal is találkoztak.

Ennek a csalódásteljes mozgalomnak, vagy jobban mondva a közönség legyőzhetlen közönye által az enyészetig kísért vergődésnek nyomait kutatván, a fennmaradt iratokból a következő néhány adatot óhajtom kiemelni:

A „Pesti Állatvédő Egyesület“ 1870-iki május 16-án tartott első rendes közgyűléséről szóló jegyzőkönyv szerint: elnök Dr. Zlamal Vilmos, titkár Knauer Ernő és mint igazgatósági tagok Török Flórián, Dr. Klein Miksa és Vidéky László szerepelnek. Hogy a megnevezetteken kívül kik és hányan voltak jelen, a jegyző-könyvből ki nem vehető.

Ez a közgyűlés az alapszabályokat tudomásul vette és elfogadta, továbbá egy választmányt választott, melyben többek között Fackh Károly, Keve József és más ismert nevek fordulnak elő.

Az említett év május 20., 27. és június 3-án tartott választmányi ülések egyesített jegyzőkönyvéből kitűnik, hogy

már az alakulás révén pénzhiány mutatkozott és a tagdíjak beszedésével azok az urak bizattak meg, akik a taggyűjtés dolgában legtöbb eredménynyel buzgólkodtak.

A többi határozatok mind csak a kezdet alakiságaira vonatkoztak.

Ugyanazon év június 10., 17. és 24-én tartott választmányi ülések egyesített jegyzőkönyvében az első érdemleges határozat foglaltatik, mely szerint az egyesület a fővárosi bizottsághoz felterjesztést intéz a kutyáknak szájkosárral való ellátása tekintetében fennálló szabályok megszüntetése végett.

Az egyesület ugyancsak a városhoz segélyért is folyamodott.

Az ugyancsak ez évi július 15-én tartott választmányi üléstől kifolyólag az egyesület felirt a főváros bizottságához, hogy az elfogott kutyáknak 30 napi vesztegzár alatt tartását törölje el.

Az 1870-ik évi október 23-án tartott választmányi ülés jegyzőkönyve szerint az ülés egyedüli tárgyát képezte annak bejelentése, hogy a városi tanács az egyesületnek segély iránt előadott kérését megtagadta és a választmány újabb ily kéréseket intézett a fővárosi bizottsághoz és a belügyminisztériumhoz.

A december 21-én tartott és szintén csak alakiságokkal foglalkozott választmányi ülés jegyzőkönyvéből kiemeljük azt a pontot, mely szerint az a kérdés, hogy a „Pesti Állatvédő Egylet“ kiterjessze-e és mennyiben hatáskörét Budára is, egyelőre függőben tartatott.

Mindezideig az egyesületnek saját helyisége nem volt, üléseit pedig az állatgyógyintézetben tartotta.

Az 1871-ik évi január 13-án tartott választmányi ülés a legközelebbi közgyűlést május hóban határozta megtartani.

Az ugyanazon év február 17. és április 14-ikén tartott választmányi ülésekben a közgyűlés napja május 20-ikára tűzetett ki és bejelentetett, hogy egyleti helyiség bérbevételét pénzhiány miatt mellőzni kellett.

Az iratokban ezután jelentékeny hézag mutatkozik és időrendben legközelebbi egy 1872-ik évi április 29-én tartott

választmányi ülésnek jegyzőkönyve, melyben már „Országos Állatvédőegylet“-ről van szó.

A jegyzőkönyv mindössze arról szól, hogy a lemondott Knauer Ernő titkár helyett Keve József választatott és hogy a pénztárban 70 frt található.

Az 1873-ik évi január 23-án tartott választmányi ülésben Keve József titkár bejelentette, hogy az iratokat a lemondott Knauer Ernő titkártól átvette, amiből kitűnik, hogy időközben semmiféle ülés sem tartatott. Ugyanebben az ülésben Keve József helyébe Czigler* választatik titkárrá. A pénztárban 82 frt 88 kr. volt a készlet.

Ismét jelentékeny hézag az iratokban. Következnek a dr. Zlamal Vilmos elnöklete alatt 1875. évi február 19-én tartott „rendkívüli ülés“-ről irónnal eszközölt feljegyzések, melyek szerint 17-en voltak jelen. Ebben az ülésben, mely úgy látszik, az egyesületi élet újból való ébresztésére összehívott közgyűlés lehetett, tagok gyűjtéséről, pénzek beszédéséről és helyiség szerzéséről volt szó. Ez utóbbi pontnál az akkori rendőrfőkapitány Thaisz Elek a rendőrségi épületben ajánlott fel egy helyiséget.

Az ugyanezen évi február 23-án tartott „bizottmányi ülés“-ről szintén csak irónnal vezetett feljegyzések szerint gyűjtőívek és körlevelek kiadása határoztatott el, melyekkel a régi tagok értesítendő, hogy az egylet ismét működésbe lépett. Elhatároztatott továbbá, „hogy ha 100 rendes tag összeiratott“, a közgyűlés megtartandó.

Az utolsó iromány egy bizottmányi ülés jegyzőkönyve, melyben új alapszabályok kidolgozása rendeltetik el és ezzel a jegyzőkönyvvel a dr. Zlamal Vilmos által megindított egyesületnek, illetőleg mozgalomnak minden további nyoma megszűnik.

Azért időztem kissé hosszasan ezeknél az adatoknál, hogy a t. olvasó is némi fogalmat nyerjen arról a szájalomra méltó küzdelemről, melyet akkoriban az állatvédelem bajnokainak kis csapata évek során át a közönség közönye ellen folytatott.

* A jegyzőkönyvben Czigler keresztnéve hiányzik.

III.

1875—1881.

A hasznos madarak védelme érdekében Olaszország, Ausztria és Magyarország között 1875-ben létrejött egyezmény (Declaration). — A hasznos madarak nemzetközi védelmének biztosítására irányuló tárgyalások megindítása. — Az állatvédelmi ügy pangása. — Werther Alvin. — Az 1879. évi XL. t.-c. — 86. §. — 1883. évi XX. t.-c. — a vadászatról. — Budapest főváros szabályrendeletei 1880.

Az 1875-iki évet egy olyan esemény tette emlékezetessé, mely állatvédelmi szempontból igen nagy fontossággal bír és melyben Magyarországnak is előkelő része volt.

Általánosan elismert tény, hogy a földmivelésre nézve káros rovarokat pusztító, hasznos madarak védelme, minek szükségét ma már elismerte és azt saját területén meg is valósította, csak abban az esetben vezethet teljes sikerre, ha ez a védelem, figyelemmel arra, hogy hasznos madaraink nagy része költöző madár, nemzetközileg biztosittatik és pedig elsősorban azokban a déli államokban, ahová ugyyszólván egész Európa északi és középrészének államaiban annyi gonddal ápolt és kimélt madarak téli tartózkodásra tömegesen vándorolnak.

A hasznos madarak nemzetközi védelmének utóbb említett előfeltétele arra indította gróf Andrássy Gyulát, Ausztria és Magyarország akkori külügyminiszterét, hogy a

mult század hetvenes éveiben tárgyalásokba bocsátkozzék Olaszországgal, mint az említett déli államok legnagyobb jelentőségű képviselőjével, hogy a vándormadarak egyöntetű védelmére nézve, közös kötelezettségeket megállapító egyezményhez járuljon.

Ezek a tárgyalások tényleg eredményre vezettek, amennyiben Ausztria, Magyarország és Olaszország között egy 1875-ben november 29-én Rómában és november 5-én Budapesten aláírt egyezmény (Declaration) jött létre, melynek értelmében mind a három állam és így Olaszország is kötelezte magát arra,

hogy törvényes intézkedéssel biztosítja a hasznos madarak védelmét és pedig legalább annyira,

hogy a fészkeket, madárfiókokat és tojásokat kiszedni stb. tilos,

hogy a madarakra szeptember 1-től február végéig lehet csak vadászni,

hogy tömeges madárfogásra alkalmas és az egyezményben körülírt hálók használata tilos legyen stb.

Ezt az egyezményt, mely a hasznos madarak védelmének szempontjából nagyjelentőségű vivmánynak volt tekinthető, akkori nagynevű külügyminiszterünk alkalmasnak ítélte arra, hogy annak alapján a külföld többi államaival tárgyalásokba bocsátkozzék abban az irányban, hogy azok az említett egyezményhez járuljanak és ezen az uton az államok nemzetközi egyezményre létesüljön.

Ezzel a nemzetközi téren észlelhető haladással szemben az állatvédelem ügye magában az országban nem mutatott fel kedvező mozzanatokat. A Dr. Zlamal Vilmos által annyi küzdelem és munka mellett éveken át folytatott és az állatvédelem társadalmi szervezésére irányuló erőfeszítések végleg hajótörést szenvedtek.

De a kedvezőtlen viszonyok közepette is voltak többen, kiknek az ügy iránt való nemes buzgalma nem tört meg és akik szóval és írásban folyton igyekeztek a közönség érdek-

lődését felköltetni és az ügy iránt lelkesedő hiveket megnyerni. Ezek között a legélénkebb agitációt Werther Alvin fejtette ki, aki számtalan hirlapi cikkel és személyes utánjárással szüntelenül tevékeny volt a mondott irányban és az állatvédelem egyes lelkes bajnokainak köszönhető, hogy ebben az időszakban, midőn az állatvédelemnek állatvédő egyesület hiányában hivatott képviselője nem is volt, az állatvédelem eszméi mégis a hatósági intézkedésekben kifejezésre találtak.

Ilyen intézkedések voltak:

az 1879. évi XL. t.-cz., vagyis Kihágási büntető törvénykönyv 86. §-a mely szerint: „Aki nyilvánosan botrányt okozó módon állatot kinez vagy durván bántalmaz, ugyszintén aki az állatkinzás ellen kiadott rendeletet vagy szabályrendeletet megszegi: nyolc napig terjedhető elzárással és száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.”

A vadászatról szóló 1883. évi XX. t.-cz., mely ugyan jobbra csak a vadászat érdekében állapította meg a vadászati tilalmakat, de azért egyuttal tilalmazta a vadászat tárgyát nem képező madarak üldözését, fészkeik rombolását és tojásaik elszedését.

Ide sorozandó Budapest fővárosnak 1880-ik évben kelt szabályrendeletei a közvágóhidról, a halászátról és az ebtartásról, melyekben az állatok kimélésére és a kinzások megakadályozására nézve megfelelő rendelkezések foglaltatnak.

IV.

1882—1891 június.

Herman Ottó. — Állatvédő Egyesület alakításának eszméje a képviselőházban. — Az „Állatvédő Egyesület Budapesten“ megalapítása. — 1882-ik évi márczius 19. — Elnök Királyi Pál. — Az egyesület első kiadványai. — Az állatvédő egyesület irányeszméi. — A vivisectio kérdése. — Az első tisztikar. — „Állat-Barát“ című folyóirat. — Budapest szabályrendelete az élelmezésre szolgáló kisebb élő állatokkal való bánásmód iránt. — Fiók-egyesület Kassán. — 1885-ik évi országos kiállítás. — Az állatvédő egyesületnek országossá alakulása. — Az első évkönyv. — Röck Szilárd alapítványa. — Vallás- és közoktatásügyi és földművelésügyi miniszterek rendeletei a vivisectio tárgyában. — Kolozsvári állatvédő egyesület. — Királyi Pál elnök lemondása. — A második nemzetközi ornithologiai kongresszus Budapesten. A nemzetközi madárvédelem kérdése.

Az állatvédelem eszméjének lelkes hivei, a fentérintett időszakban egy őket összekötő egyesületi keret hiányában ugyszólván esetről-esetre emelték fel szavukat, buzgólkodtak a különböző hatóságoknál egy-egy állatvédő rendszabály kieszközlése érdekében, de az egyes magánszemélyeknek ez a mondhatni ötletszerű munkálkodása természetesen igen sok nehézséggel találkozott és aránylag kevés eredménnyel járt, leginkább azért, mert a szétszórva működő egyes állatvédőknek nem állott módjukban törekvéseik sikere érdekében a szük-

séges kedvező talajt teremteni, t. i. a közönséget és az illetékes köröket az állatvédelem eszméjének megnyerni.

Az állatvédelmi eszme ébredésének Magyarországon végre az a szerencsés konstelláció kedvezett, hogy találkozott egy oly állatvédő, tudós és emberbarát, aki az eszme érdekében nemcsak írói nagy tehetségét, de a mi politikával impregnált országunkban a legnagyobb súlylyal bír, törvényhozói tekintélyét is latba vethette és ezek segélyével az állatvédelem eszméjének a nagy közönségben ismét utat törni képes volt.

Az állatvédelem egyik barátja és szószólója volt ugyanis Herman Ottó, az ismert természettudós is, aki az 1881—1883. országgyűlési ülésszakban, nem törődve a szokásos előítéletekkel és némi gúnyral sem, tudományos tekintélyének és humanitásának teljes súlyával ismételve felszólalt az országgyűlésen az állatok kinzása ellen.

E felszólalások hatása alatt Werther Alvin és Fenyvessy Adolf egy állatvédő egyesület alakítását pendítették meg Herman Ottónál, aki az ügyet lelkesen felkarolta és az eszmének a képviselőházban is propagandát csinált. Herman Ottónak az állatvédő egyesület keletkezéséről szóló feljegyzései szerint az eszméhez csatlakoztak a képviselőház tagjai közül: Királyi Pál, Irányi Dániel, Busbach Péter, Wahrmann Mór, Polónyi Géza, Jókai Mór, Urváry Lajos, báró Prónay Gábor, Hoitsy Pál, Berzeviczy Albert, Törs Kálmán, Helfy Ignác, Hegedüs Károly és Czirer Ákos urak, kikhez később Hindy Árpád és Kónyi Manó urak is szegődtek. Herman Ottó összeköttetésbe lépett Etlényi Lajossal, Havas Sándorral és másokkal és a sajtó útján felhívást tett közzé, hogy az állatvédő egyesület eszméjét pártolók nála jelentkezzenek. Mivel a jelentkezés kimutatta, hogy érdeklődés van, Herman Ottó 1882. év márczius 19-ére nyilvános értekezletet hívott össze egy állatvédő egyesület alakítása céljából. Ezen az értekezleten elnökül Királyi Pál, jegyzőül Madarász Gyula választatott, melyen Herman Ottó „Védjük az állatokat” cím alatt az állatvédelem jelentőségét és szükségét fejtegető előadást tartott és az alakítandó állatvédő egyesület

megalakítása és szervezése körül konkrét javaslatot tett. Az értekezlet egy állatvédő egyesület alakításának szükségét kimondván, az alapszabályok szerkesztésére bizottságot küldött ki. Ugyancsak márczius 26-án egy újabb értekezlet a jórészt Herman Ottó által szerkesztett alapszabályokat elfogadta és „Állatvédő Egyesület Budapesten” cím alatt a kormányhoz felterjesztette.

Az 1883-ik év június havában közzétett első évi jelentés szerint: a kibocsátott aláírási iven beiratkozott összesen 639 tag, ezekből 24 alapító.

Az 1882. és 1883. évekről Herman Ottó szerkesztette az egyesület első kiadványait.

Az előbbi évről „Védjük az állatokat” cím alatt egy értékes füzet jelent meg, mely magában foglalja Herman Ottónak fent már említett és az egyesületet megindító előadását, egy értekezését az élve bonczolásról, egy cikkét a galamblovészetről, az állatvédő egyesület keletkezéséről és az egyesület 1882-ik évi üléseinek jegyzőkönyveit az „Állatvédő Egyesület Budapesten” alapszabályait az állatok védelmére vonatkozó törvényes szabályoknak Királyi Pál által szerkesztett összeállítását és a tagok névsorát.

Mivel, mint már említettük, Herman Ottó volt a jelenleg is főnnálló állatvédő egyesületnek megindítója és mivel az ő szakbeli társadalmi súlyának köszönhető, hogy rövid idő alatt az állatvédelemnek annyi pártolója akadt, hogy az egyesületnek biztos alapja megvethető volt: helyesnek vélel néhány szóval körvonalazni Herman Ottónak az állatvédelem és állatvédő egyesületek feladatának mibenléte körül elfoglalt álláspontját, mivel ennek szelleme volt irányadó az állatvédő egyesület alakulásánál és az egyesületnek azóta folytatott tevékenysége körül is jórészt az eredeti irányelvek tartattak szem előtt.

Az egyesületnek, fentemlített, Herman Ottó által szerkesztett első kiadványa kellő mértékben nyújt módot arra nézve, hogy a szerző nézeteiről és elveiről magunknak kellő képet alkothassunk.

Herman Ottónak az egyesület alakulását megindító előadásából a következő tételeket idézem:

„Az egyesület nem a hatóság ellenében, hanem annak támogatására alakulna . . . . egy nagy, élénk forgalommal bíró fővárosnak minden mozzanatát hatóságilag ellenőrizni akarni, merő lehetetlenség. Csak egy hatóság az, amely ezt sikerrel teheti: a közönség maga.“

. . . „Kezdjük mint egy erkölcsi testület tagjai, ahányan éppen találkozunk szelid, jóakaró közbelépéssel, jóindulatu fölvilágosítással, élőszóval, az irodalom terén telhető buzgósággal.“

„Legyen a megtorlás, a büntetés a végső eszköz, mely csak akkor van helyén, ha minden más eszközzel megpróbálkoztunk.“

. . . „Korunk anyagi irányzata tulhajtásaiban az önzésnek oly nemét kezdi nagyra növesztetni, amelyet az, kinek szíve meleg, csak aggodalommal nézhet.“

. . . „a szívek kihűlnek, eltávolodnak egymástól; sőt a házi tüzhely melege is megfogyatkozik . . . . a modern nevelésnél sok jut az észnek, de vajmi kevés a szívnek, a kedélynek!“

„Nekünk el kell vinnünk a szeretet, az irgalom eszméit a család tüzhelyéhez és be az iskolába; be kell vinnünk oda az állatvédelem eszméjét is!“

„A gyermek, aki általunk vezéreltetve, fölismeri, hogy az állat hasznos, az ember szeretetére és irgalmára is méltó lény, szívében föl fog melegedni, érzelmei nemesbűlni fognak s e talajból majd kihajt a virágok virága: a tiszta emberszeretet is. E nyomon haladva megérthetjük azt, hogy a szíve szerint jó emberek száma nem lesz oly kétségbeejtőn kicsiny, mint a milyen ma.“

Ha ezekben az idézetekben néhány vonásban körvonaloztam az állatvédő egyesületnek alapításakor lefektetett elveket, úgy kiegészíthetem ezt Herman Ottónak az egyesület

említett első kiadványában a vivisectionról és a galamb-lövészetről szóló dolgozataiban kifejtett és az egyesület nevében is érvényes álláspontnak ismertetésével.

A vivisectionak az állatvédők sorában számtalan ellenzője volt és van és ezeknek ezrei kifogyhatatlan szívóssággal és szenvedélyességgel küzdenek az élő állatokon végzett kísérletek ellen, melyek fentartásának szükségességét viszont az orvosok és természettudósok tulnyomó többsége a tudomány haladása érdekében éppen olyan határozottan vitatja. A két tábor évek hosszú során át tartó harcza oly elkeseredéssel folyt, hogy gyakran bénítólag vagy legalább zavarólag hatott az állat-állatvédő mozgalomnak amugy is számtalan akadályba ütköző érvényesülésére és ez volt az indoka annak, hogy számos állatvédő egyesület a vivisection kérdésének tárgyalását ugyszólván kikapcsolta tevékenységének keretéből és beérte azzal, hogy csak az e téren fennálló vagy elkövethető visszaélések ellen foglaljon állást.

Herman Ottónak a vivisectionról irt és állatvédő egyesületünk alakításánál elfogadott álláspontja szintén az utóbb érintett irányt követi. Melynek jellemzéseül csak a következőket említem fel. Herman Ottó felsorolván az élő állatokon végzett kísérletek útján a tudomány érdekében nyert értékes vívmányok egy részét, záró soraiban többek közt a következőket mondja:

„Mi következik ezekből? Mindenekelőtt az, hogy valahol saját emberi létünk, testünk fennmaradásának föltételeit meg akarjuk ismerni, az állatok vizsgálatához kell folyamodnunk, hogy ezt elkerülnünk lehetetlen, vagy ha igen, csak akkor, ha az embert magát vetjük alá oly kísérletnek, amelyeknek végét, következményét még nem ismerjük; ez utóbbi ellen szól saját érdekünkben a józan ész“ . . .

„Azok az állatok, amelyeket a tudás érdekében földöztünk, igenis vértanúk, a tudomány martyrjai;“ . . . „megszenvednek, hogy a társadalom sorsa a tudás révén

javuljon; nagy szolgálatot tesznek nekünk halálukkal; de éppen azért méltó dolog, hogy megvédjük közülök azokat, amelyek másképpen megszolgálnak, amelyeknek fölláldozására nincsen szükség.“

A galamblövészet dolgában is Herman Ottó számolva a viszonyokkal és számolva ezen sportnak divatszerű felkarolásával nem foglal el feltétlenül elítélő vagy támadó álláspontot, hanem az egész kérdést inkább humorosan tárgyalván, meg-megcspikedi azoknak az izlését, akik e sportban gyönyörűségöket találják és beéri azzal, hogy „vizet kér a szomszédok számára, no meg gyors halált azoknak, amelyek a körön kívül esnek.“

Mielőtt az állatvédő egyesület alapítása körül feljegyzésre méltó mozzanatokot elhagynók, a kegyeletnek tartozom azzal, hogy a ma is még fennálló Orsz. Egyesület alapításakor az egyesület élén állott egyének neveiről megemlékezzem.

Az 1882-ik évben alakult „Állatvédő Egylet Budapesten“, mint már említettük, elnöke Királyi Pál, főtitkára Herman Ottó volt.

Az első alapítók: Zademack Dória, de Caux Mari, dr. Müller Clotilde asszonyokat; továbbá Brázay Kálmánt, Werther Alvint, Etlényi Lajost és báró Prónay Gábort. A tisztviselők közt: Tormay Béla alelnököt, Szallenbach Imre másodtitkárt, Gammel Alajos pénztárnokot, Fenyvessy Adolf könyvtárnokot és Sebők Imre gazdát.

A választmányban szereplő nevek a következők: Bossányi Lászlóné, Damjanich Jánosné, Jókai Mórné, Kuliffay Edéné, Müller Clotild asszony, Zademack Dória asszony, Barsy Adolf, Brázay Kálmán, Busbach Péter, Etlényi Lajos, Havas Sándor, Irányi Dániel, Kammermayer Károly, Karsay Albert, báró Prónay Gábor, Thaisz Elek, Törs Kálmán és Werther Alvin.

Az egyesület második kiadványa ugyancsak Herman Ottó által szerkesztve, az alakítás után következő 1883-ik évben jelent meg az „Állatok Védelme“ cím alatt. Ebben az évkönyvszerű kiadványban több cikken kívül, az egyesület

első évről szóló jelentése is foglaltatik, melyből kiemeljük, hogy a fővárosi vigadóban az állatvédelem érdekében Herman Ottó december 2-án nyilvános előadást tartott és hogy az egyesület a városi hatóság, a rendőrség, a vármegyei hatóság, a tanfelügyelőség támogatását vette igénybe és azoknak megfelelő intézkedéseit kérte ki a főváros területén az állatvédelem érvényesülése érdekében. Az egyesület, mint az az előadottakból kivehető legelső sorban abból a célból alakult, hogy a főváros területén az állatkinzásokat megakadályozza és embersegebb állapotokat teremtsen. Az egyesület alapításakor olynemű szervezet lebegett az alapító Herman Ottó szemei előtt, hogy a mondott célnak érdekében maguk az egyesületi tagok vállalkozzanak megfelelő osztályokba osztva az állatokkal való bánásmódnak ellenőrzésére és a visszaéléseknek személyes közbenjöttükkel való orvoslására. Bár az egyesület iránt az érdeklődés folyton és örvendetesen növekedett, a tagoknak érintett gyakorlati közreműködése nem volt megvalósítható.

1884-ik évi október hótól kezdve az egyesület „Állatbarát” czim alatt havi folyóiratot indított meg, melynek felelős szerkesztője Szallenbach Imre egyesületi titkár volt. Ez a folyóirat az 1886-ik évi május hónapig bezárólag jelent meg, midőn is megszűnt.

Az 1884-dik évben a tagok száma már 857-re szaporodott. Az egyesületnek takarékosági szempontból külön helyisége nem volt, hanem Herman Ottó főtitkár volt az, aki az első években az egyesületnek a Nemzeti Muzeumban lévő saját hivatalában nyújtott ideiglenes otthont. Az 1884-ik évben az egyesület az akkori polgármester Kammermayer Károly felajánlása folytán a városházán nyert hivatalos helyiséget.

Az 1884-ik évi október 19-én tartott közgyűlésen határozatba ment, hogy az egyesület czime jövőre „Országos Magyar Állatvédő Egyesület” legyen. Ebben a közgyűlésben az időközben lemondott Herman Ottó helyébe főtitkárnak Borosnyay Oszkár választott.

Az első évben megkezdett előadások időnkint folytatást nyertek. Az előadók közt Kerékgyártó Árpád, Herman Ottó és Kodolányi Antal szerepelnek.

Az 1884-ik évi december 10-én tartott közgyűlésből a főváros egy szabályrendeletet adott ki „az élelmezésre szolgáló kisebb élő állatokkal való bánásmód iránt.” Ez az intézkedés tisztán állatvédelmi szempontból szabályozza a borjúk, juhok, bárányok, kecskék és a szárnyas baromfi, továbbá a halak szállítási módját, elrendeli a kisebb állatoknak szilárd fenékkal bíró kocsikon állva való továbbítását; előírja a kocsik, valamint a szárnyasállatok elhelyezésére szolgáló kosarak berendezését, az állatok kellő etetését és itatását és a szabályrendelet rendelkezései felett való felügyeletet és ellenőrzést a vásárfelügyelőségre és a rendőrségre ruházza.

Hasonló irányu és tartalmu szabályrendeletet alkotott 1885-ik évi július 16-án Pest-Pilis-Solt-Kis-Kunvármegye törvényhatósága is, mely intézkedések örvendetes tanuságot tesznek arról, hogy az állatvédő egyesület törekvései visszhangra találtak.

Az 1885-ik évi február 28-án Kassán Sipos Andor Gyula közgazdasági előadó kezdeményezésére fiókegyesület alakult. Elnökké Melczer Georgina bárónő és dr. Rodicky Jenő; alelnökké: dr. Kleckner Alajos; titkárokká dr. Hohenauer Ignác főtitkárrá és Ladomérszky Gyula titkárrá választottak. Dr. Rodicky Jenő, az egyesület elnöke a felvidéki köznép többségére való tekintettel, német nyelven az állatvédelemről népszerű füzetet adott ki.

Az 1885-ik évben tartott nagy országos kiállítás keretében a „Budapesti Állatvédő Egyesület” is résztvett. A kiállított tárgyak között az egyesület kiadványai, oklevél-mintái, bel- és külföldi iskolai táblák mintái, mesterséges fészekoduk, szállító eszközök és egyéb az állatvédelemre szolgáló tárgyak és eszközök szerepeltek. Midőn a kiállítást Felséges királyunk meglátogatta, az állatvédő egyesület gyűjteménye is be lett mutatva és ő Felsége örömet fejezte ki afölött, hogy Budapesten is van állatvédő egyesület.

A kiállítás bíráló-bizottsága az állatvédő egyesületnek „közhasznú munkásságáért” jelszó alatt a kiállítási nagy érmet ítélte oda.

Az ugyanezen évben november 8-án tartott közgyűlésen az állatvédő egyesületnek országos egyesületté való átalakulásához szükséges alapszabály-módosítások tárgyalattak és az alapszabályok a kormányhoz felterjesztettek.

Mivel az egyesületnek rendszeres közlönye, „Az Állatbarát” a buzgó szerkesztő, Szallenbach Imre egyidejű lemondásával az 1886-iki május hóval megszűnt, az egyesületi életben úgy látszik némi időleges pangás állhatott be, mert a mondott időponttól fogva az 1887-ik év végéig hiányzik bárminő fajta kiadvány vagy nyomtatvány, melyben az egyesület magáról életjelt adott volna.

Ebbe a több mint egy évi időtartamra kiterjedő hézagba esett a módosított alapszabályok megerősítése és érvényre emelkedése, melyek értelmében az egyesület „Országos Állatvédő Egyesület” czim alatt az egész országra kiterjedő egyesületté alakult át.

Az 1887-ik év végén jelent meg az időközben titkárrá választott dr. Szalkay Gyula tanár szerkesztése alatt az első évkönyv, melynek tartalmát szakbavágó cikkeken kívül a választmánynak az 1887-ik évi november hóban tartott közgyűléshez terjesztett jelentése és a tagok névsora képezi.

Ebből az évkönyvből is kitűnik, hogy az egyesület 1886 június hótól az 1887-ik év végeig a nyilvánosság előtt tényleg nem szerepelt, mert a választmánynak az 1887-ik évi november hóban tartott közgyűlés elé terjesztett jelentése „az 1886. évi június hó 6-án tartott rendes évi közgyűlése óta lefolyt 15 hónap alatt teljesített működéséről” ad számot.

Ez az első évkönyv az egyesület 1882-ik évi alakulásától kezdve az 1886-ik évig bezárólag közli a mérlegeket és ugyanezen évekre a tagok által befizetett díjakat, valamint az összes gyűjtő-ívek eredményét.

A taglétszám kimutatása szerint az 1882-ik évben a tagok

száma 568, ezekből alapító 19; az 1887-ik évi szeptember 30-ig a tagok száma 1408-ra emelkedett, ebből alapító 39.

Az 1887-iki közgyűlés elé terjesztett évi jelentésből megemlítjük, hogy az egyesület pályázatot hirdetett egy oly munka megírására, mely alkalmas legyen arra, hogy a tanítóknak az állatvédelmi eszméknek az iskolában való terjesztésére kézikönyvül szolgáljon. A 100 frt pályadíjat Seemann Gábor szombathelyi polgári iskolai igazgató nyerte el.

A jelentésben felsorolt kisebb jelentőségű mozzanatokat mellőzve, mégis kiemelendőnek tartom a következő az akkori felfogást eléggé jellemző eseményt: az áprilisi ülésen Herman Ottó javasolta a lóhúsfogyasztás behozatalát, illetőleg kimérésének hatóságilag szervezését. Hosszas megvitatás után a válaszmány egy tekintélyes tagjának ellenindítványa értelmében Herman Ottó javaslatát mint időszerűtlent mellőzte.

Tehát akkoriban még „időszerűtlen“ volt a lovak végkimerülésig való hajszolásának megakadályozása és a szegényebb néposztályoknak olcsó és egészséges hussal való ellátása.

Az 1888-ik év emlékezetes Röck Szilárd az O. Á. V. E. alapító tagjának halála által, ki 50.000 frtos alapítványt tett állatvédelmi célokra, 1872-ben a fővároshoz intézett alapító levelében.

Ugyanebben az évben a vallás- és közoktatásügyi miniszter a vivisektio gyakorlása tárgyában egy még ma is fennálló rendeletet adott ki az egyetemeknek, mely az élő állatokon végzett kísérletek tárgyában a következő korlátozó intézkedéseket tartalmazta:

„a) Eleven állatokon való boncolást (Vivisektio) egyedül komoly tudományos vizsgálódás, vagy fontos, oktatási célból, csak tanár, vagy legfőlebb tanársegéd végezhet, vagy végeztethet a maga jelenlétében és felelősségére“.

„b) Ily kísérleteknél az állatokat, ahol azt a kísérlet céljainak veszélyeztetése nélkül tenni lehet, úgy mint eddig is, el kell előbb altatni“.

„c) Oly kísérleteknél, melyek más alsóbbrendű állatokon teljesen kielégítő eredménnyel végezhetők, csak ezeket és nem magasabbrendű állatokat kell igénybe venni“.

A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter 8913 sz. a. 1888 február 6-án ugyanily érielmű rendeletet adott ki az állatorvosi tanintézet számára.

Az 1889-ik évben a főváros felszólította az O. Á. V. E.-et, hogy adja elő, hogy mily célra vélné néhai Röck Szilárd 50.000 frtos állatvédő alapítványának kamatait fordítani? Erre az O. Á. V. E. felterjesztést intézett a fővároshoz, mely Herman Ottó tiszteletbeli elnök tollából került ki.

A felterjesztésben az O. Á. V. E. a Röck-féle alapítvány kamatait az állatvédelem erkölcsnemesítő tanait terjeszteni alkalmas népies iratok, ponyva-irodalmi füzetek, gyermekkönyvek kiadására és terjesztésére és az állatvédő iratok terjesztése körül érdemeket szerzett néptanítók jutalmazására vélte fordítandóknak.

Az 1889-ik évre vonatkozó adatok kapcsán meg kell emlékezni a tagok számáról és pedig azért, mert ebben az évben az előző évhez képest jelentékeny visszaesés mutatkozik. Az 1888-iki évkönyv szerint ugyanis a tagok száma 1425 (ebből alapító 39) volt, az 1889-ik év végén pedig az összes tagok száma 996-tal (ebből alapító 41) van kimutatva. A csökkenés tehát 429. Ennek a visszaesésnek okai az adatokban fel nem lelhetők, azonban azt hiszem, nem tévedek, ha az egész az annak tulajdonítom, hogy a kezdetben a szép eszme körül csoportosult tagok kitartása jó hazai szokás szerint csakhamar lankadásnak indult és egy nagy selejtezésre volt szükség, mely azután a tagok számának fent kitüntetett apadását idézte elő.

Az 1890-ik év végén a főváros az O. Á. V. E. kérelmének és javaslatainak elfogadásával kiállította a Röck-féle állatvédelmi alapítványról az alapító levelet, melynek értelmében 55,260 frtra szaporodott tőke „Röck Sz. állatvédelmi alapítványa“ czim alatt kezeletik és kamatai az O. Á. V. E.-nek

adatok ki, hogy annak a fővároshoz tett felterjesztésében foglalt javaslatához képest felhasználtassanak. A főváros kiköti magának az ellenőrzést és az esetleges felmondást, ha jobban használhatná föl a pénzt, vagy ha az O. Á. V. E. nem járna el az alapító-levél értelmében.

Ugyanebben az évben a főváros az O. Á. V. E. előterjesztése alapján, a főváros területén már előzőleg a bérkocsi-állomásokon kísérletkép felállított 5 kutyaítatóvályut további 45-el szaporította.

Ugyancsak az 1890. évben De Gerando Antónia kezdeményezésére, a kolozsvári hölgyek élénk közreműködése mellett, állatvédő egyesület alakult, mely 120 taggal kezdte meg tevékenységét.

Az Országos Állatvédő Egyesület történetében az 1891-ik évről feljegyzendő események között meg kell említeni azt, hogy az egyesületnek alapítása óta odaadással működött elnöke, Királyi Pál, aki nemcsak kiváló egyéniségének értékével, de mint országgyűlési képviselő és nagy népszerűségnek örvendő tagja a főváros törvényhatósági bizottságának, támogatva az egyesület törekvéseit, a jelzett évben utalással előhaladott korára és egészségi állapotára, az elnöki tisztről lemondott.

Az 1891-ik évről feljegyzendő még egy esemény, mely közvetlen nem érintette ugyan az Országos Állatvédő Egyesületet, de mely nagy jelentőséggel bír az állatvédelem szempontjából általában.

Ebben az évben tartatott ugyanis Budapesten pünkösdi napjain a II. nemzetközi ornithologiai kongresszus, melynek előkészítési munkálatait eleinte a Magyar Természettudományi Társulat kiküldött bizottsága, utóbb pedig a vallás- és közoktatásügyi miniszter: gróf Csáky Albin által alakított országos nagy bizottság, illetőleg annak végrehajtó-bizottsága vezette. A végrehajtó-bizottság munkálatainak tudományos részét Herman Ottó vezette. Az ornithologiai kongresszus feladatainak egyik nevezetesebb részét a nemzetközi madárvédelem kérdésének tárgyalása, illetőleg előbbrevitele képezte, mely feladatot a földmívelésügyi miniszter is a kongresszusra

ruházta. Az említett kérdés a kongresszus madárvédelmi osztályában volt tárgyalandó és annak a kongresszuson való előadásával magyar részről Máday Izidor bizatott meg.

A kongresszus lefolyását illetőleg, Herman Ottónak a nemzetközi madárvédelmi egyezmény történetéről irt munkájából* a következőket idézem:

„Korelnök volt Pulszky Ferenc, a megnyitást gr. Bethlen András földmivelésügyi minster, a bezárást gróf Csáky Albin vallás- és közoktatásügyi miniszter teljesítette; ezek és Kállay Béni közös pénzügyminiszter egyben diszelnökök is voltak.“

„A kongresszus működő elnökei Fatio Victor és Herman Ottó voltak, főtitkár dr. Horváth Géza.“

A kongresszus lefolyásának további részletei közül, mint az állatvédelem ügyét legközelebb érdeklőt, ismét a következőket idézhetem:

„Amivel itt tüzetesebben kell foglalkoznunk, az a kongresszus IV. (VI.) szakosztálya, mely majdnem kizárólagosan a madárvédelem ügyét tárgyalta.“

„A szakosztály működését a magyar szervezet megbízottja, ghiczi és assakürti Ghyczy Béla altábornagy vezette be.“

„Az osztály így alakult:“

„Elnök: Homeyer Sándor, Greifswald;“

„Alelnök: Jacoby von Wangelin, Merseburg;“

„Jegyző: Szalkay Gyula, Budapest.“

Az osztály tagjainak felsorolását mellőzőm és folytatom az idézést:

„Mint előadók szerepeltek: v. Wangelin, Liebe tanár nevében is és Máday Izidor.“

* Az 1902-ik évi Nemzetközi Madárvédelmi Egyezmény és Magyarország. Történeti vázlat. Darányi Ignác m. kir. földmivelésügyi miniszter megbízásából írta Herman Ottó. Bpest, Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdája, 1907.

Az utóbbinak a nemzetközi madárvédelem kérdésére vonatkozó és a nemzetközi egyezmény létrehozatalára irányuló törekvések történetének előadásán alapuló határozati javaslata a következő volt:

„A második nemzetközi ornithologiai kongresszus azt a kérést intézi a kir. magyar földmívelési Miniszterhez, hogy az osztrák császári földmívelésügyi és a cs. és k. közös külügyminiszterrel egyetértve, tegye meg a szükséges lépéseket, hogy a földmívelésre nézve hasznos madarak védelme érdekében egy nemzetközi egyezmény létrehozassék.“

„Az alapot illetőleg, a második nemzetközi ornithologiai kongresszus azokat az alapelveket ajánlja, amelyek az egyfelől Olaszország, másfelől Ausztria és Magyarország között létrejött „Declaration“-ban foglaltatnak, mely egyfelől 1875. évi november 5-én Budapesten, másfelől ugyanaz év november 29-én Rómában iratott alá. Ama jegyzőkönyv szövegére nézve, mely a „Declaration“ elfogadását illeti, kimondható, hogy a cs és k. közös külügyminiszterium által 1876-ban ajánlott forma alkalmas arra, hogy a különböző államokat a hozzájárulásra rábírja.“

„Kijelenti továbbá a kongresszus, hogy kívánja a hasznos és vadászható madarak tömeges fogásának eltiltását és az eladás, úgy a transito-kereskedés betiltásával való szigorítását.“

„A kongresszus továbbá kívánja, hogy ezek az elvek a „Declaration“-hoz csatlakozó államok részéről területeiken végrehajtsanak.“

Ez a határozati javaslat a bizottságban hosszas és beható megvitatás tárgyát képezte és végül a többi határozati javaslatokkal szemben:

„. . . a többség a Máday-féle kiegészített javaslatot elfogadta és elfogadta egyhangulag a kongresszus 1901 május 20-án tartott bezáró ülése is.“

V.

1891—1898 július.

Verédy Károly az O. Á. V. E. elnöke. — Állatok Őre czim alatt folyóirat indul meg. — Ifjúsági könyvek és iratok terjesztése. — Irodalmi pályázatok. — Állatvédő naptár. — Elpis Melena alapítványa. — Földmívelési és belügyi miniszterek rendelete „a forgalomba hozott kisebb élő állatokkal való bánásmód szabályozása tárgyában.” — Temesvári állatvédő egyesület. — József cs. és kir. főherceg az O. Á. V. E. védnöke. — Az 1896-iki ezredéves kiállítás. — Az állatvédők XII. nemzetközi kongresszusa. — Egy állat-menház alapításának eszméje. — Állat-mentő kocsí. — Állatvédő törvénykönyv. — Grimm Gusztáv. — Ajándék könyvecske gyermekek számára. — Verédy Károly elnök lemondása.

Az egyesület elnöki tisztéről lemondott Királyi Pál helyébe az 1891-ik év július havában dr. Verédy Károly kir. tanácsos és Budapest főváros tanfelügyelője választatott meg, akinek a tanügyi körökkel való összeköttetése kedvező kilátást nyújtó alapot képezett, melyen az állatvédelem ügyének érdekében az új elnök működni vállalkozott, szolgálván ezzel egyaránt az állatvédelem ügyét és a népnevelés érdekét is.

1891-ik évben az egyesület kiadásában „Állatok Őre” czim alatt időszakí füzetekben folyóirat indult meg, mely kefelenyomatban a magyarországi hirlapoknak is rendszeren megküldetett.

A egyesület a Röck-alapítvány kamataival megszorodott

jövedelem által abba a helyzetbe jutván, hogy tevékenységét nagyobb mértékben fejlesztheti, ugyanebben az évben a tanuló-ifjúság között 7848 ifjúsági könyvet és füzetet osztott ki ingyen.

Az 1892-ik évben az egyesület irodalmi pályázatokat irt ki, nevezetesen:

1. Miképpen kell állatainkat okszerűen táplálni?
2. Hogyan kell állatainkat czélszerűen szállítani?
3. Miről ismerjük meg, hogy állatunk beteg?

Mindhárom kérdésre kitűzött pályadíjat Monostori Károly, állatorvos-akadémiai tanár nyerte el.

Egy kiváló nagyobb önálló dolgozat „Ne bántsát az állatot“ czímmel, melynek szerzője K. Nagy Sándor törvényszéki bíró 200 koronával díjaztatott és külön adatott ki.

Eltételezve több kisebb pályázattól, az egyesület irodalmi működése a nevezett évben még egy „Állatvédő Naptár“ kiadásával is szerepelt, amelyet az egyesület több ezer példányban díj nélkül terjesztett a vidéken is.

Az említett évről feljegyzendő még, hogy az O. Á. V. E. volt elnöke Királyi Pál elhalálozott, kinek emlékét az egyesület külön emléklap kiadásával tisztelte meg.

Ugyancsak a nevezett évben Nemes Schwartzné Esperance urhölgy írói név alatt Elpis Melena 224 frt alapítványt tett, melynek kamataiból magyarországi tanítóképzők növénydekei által irt állatvédő dolgozatok nyerhetnek jutalmat.

Az 1892-ik évről feljegyzendő még, hogy gróf Bethlen András földmivelésügyi miniszter május 21-én 31060. sz. a. a belügyi miniszterrel egyetértőleg az összes törvényhatósághoz rendeletet bocsátott közzé „a forgalomba hozott kisebb élő állatokkal való bánásmód szabályozása tárgyában“, mely ugyanoly irányban és értelemben gondoskodik az apró állatok védelméről, mint Pestvármegyének és a fővárosnak 1885, illetőleg 1884-ben kelt és fent ismertetett szabályzatai.

Az 1893-ik évben alakult meg a temesvári állatvédő egyesület 250 taggal Dr. Parlagi Vilmos kezdeményezésére.

Az O. Á. V. E. pályázatot hirdetett egy, az állatvédelem eszméjének terjesztésére alkalmas iskolai falitábla rajzára és verses szövegére.

Az 1894-ik évet emlékezetessé tette az az esemény, hogy József cs. és kir. főherczeg az egyesület védnökségét elfogadta, de még inkább azok a szavak, melyeket a felejt-hetetlen emlékü főherczeg az egyesület tisztelgő küldöttségéhez intézett, mert e szavak fényes tanúságot tettek arról, hogy mily helyesen és nemesen értelmezte a szeretett főherczeg az állatvédelem és állatvédő egyesületek jelentőségét.

A főherczeg az 1894-ik évi január 21-én tisztelgő küldöttségnek a következőket mondotta:

„Köszönöm az Állatvédő Egyesület ama határozatát, hogy védnökévé választott. Emberbaráti törekvésüket ismerem és méltánylom . . . Nemes buzgalmukat tőlem telhetőleg támogatni is fogom, mert nálunk a nép még mindig sokszor nem úgy bánik az állatokkal, ahogy kellene. A jó bánásmód pedig az erkölcsre is hatással van és így a nép nevelésére is befoly, mert a durvaságát megszünteti és nemes érzelmet hoz létre.“

Az 1894-ik évben az egyesület egy újabb művel szaporította az általa kiadott állatvédő könyvtárt, melynek első kötetét K. Nagy Sándornak már említett „Ne bántsát az állatot“ című pompás műve képezte. A jelzett évben megjelent új kötet Elpis Melenának a vivisection ellen irt „Gemma“ című irány-regénye képezte. Kisebb röpiratok mintegy 10,000 példányban osztattak szét. A naptár 4000 példányban osztott szét.

Az 1895-ik évben az egyesület tekintélyének latbavetésével azt az öröndetes eredményt érte el, hogy a belügy-miniszter az 1896-ik évi ezredéves kiállítás alkalmára tervezett bikaviadatok engedélyezését megtagadta.

Az 1896-ik évben az egyesület a budapesti társaskocsi részvénytársaságnál kieszközölte, hogy a nagy és ügyetlen

nehéz hámok helyett, a francia hámot használják és hogy a szemellenzőt egészen elhagyták.

Ugyanezen évben az egyesület buzgó titkára dr. Szalkay Gyula által 1891. juniustól fogva szerkesztett és gazdag tartalmu folyóirata az „Állatok Öre“ megszűnt.

Az egyesület az ezredéves kiállításban egy gyűjteménnyel vett részt és az egyesület ezuttal is abban a kitüntetésben részesült, hogy a király ö Felsége a kiállítás meglátogatása alkalmával az egyesület gyűjteményes kiállítását tüzetesen megtekintette és az egyesület ügyei iránt behatóan érdeklődött.

Ugyanebben az évben, szintén ezredéves ünnepségeink alkalmából az O. Á. V. E. meghívására az állatvédők nemzetközi kongresszusa Budapesten tartotta XII. gyűlését, melyen elnökké dr. Verédy Károly, diszelnökké a képviselt idegen államok előkelő szakférfiai, a kongresszus főtitkárává pedig dr. Szalkay Gyula választott.

A kongresszus tárgyalásaiból a következőket említem meg: John Colam (Anglia) előadásában az állatvédelem érdekében alkotandó szabályrendeletek és törvényes intézkedések szükséges voltát fejtegette. Határozati javaslata, mely az állatvédő egyesületeket arra buzdította, hogy ilynemű intézkedések létesítésére hassanak, elfogadtatott.

A hasznos madarak nemzetközi védelmének kérdéséről Dr. Ohlsen (Olaszország) értekezett és előadását a következő pontokba foglalta össze: az első pontban egy nemzetközi egyezmény létesítésének szükségét hangoztatta. A második pont szerint a nemzetközi védelem nemcsak a párisi konventióban tervezett madárfajokra, hanem a Közép-tenger partjain a fürjre is kiterjesztendő lenne. A harmadik pontban hangsúlyozza a köznépnek a hasznos madarak védelme tekintetében szükséges oktatását és felvilágosítását. A negyedik pontban az előadó az állatvédő egyesületeket arra buzdítja hogy egy nemzetközi gyűlésen szorgalmazzák a hasznos madarak védelmét biztosító nemzetközi egyezmény létesítését. Dr. Ohlsen javaslatai elfogadtattak, épp úgy Agnes Engel

(Wiesbaden) javaslatai, melyek a hasznos madaraknak a divat érdekében folyó tömeges pusztítása ellen is nemzetközi egyetértésen alapuló eljárást követeltek.

Werther Alvin és Fülei-Szántó Lajos, az Országos Állatvédő Egyesület régi és kipróbált hivei előadásaikban hangsúlyozták annak szükségét, hogy az állatvédő egyesületek propagandájuk érdekében a napi sajtót és a szakköröket minél nagyobb mértékben felhasználják, hogy egyes olvasottabb lapokkal állandó összeköttetést létesítsenek, azokat szakközleményekkel ellássák és az egyesület érdekkörébe minél több szakíró és hírlapíró bevonni igyekezzenek. Mindkét előadó javaslatait a kongresszus egyhangulag helyeselte és elfogadta.

Széchy Lőrinczné a fogságban tartott állatok sorsáról értekezett és azt az óhaját fejezte ki, hogy mindenki társadalmi uton igyekezzék odahatni, hogy minél kevesebb madár tartassék fogságban és a fogságban tartottak sorsa enyhíthetők. Az előadás a kongresszus egyhangú helyeslésével találkozott.

Dr. Plósz Béla, az állatorvosi főiskola tanára előadásában a nagy városokban divó állatkinzásról szólott és azok elhárítására nézve a gyakorlati életből merített javaslatokat tett, melyeket a kongresszus egyhangú helyesléssel elfogadott. E javaslatok főbbjei, hogy a kocsisok iskoláztassanak, hogy a lovak farkainak csonkítása lehetőleg korlátoztassék, hogy a lovak okszerű vasalása minden lehető eszközzel előmozdítottassék, hogy a fuvaroslovak szemvédői eltávolítsanak, végre hogy a lóhúsak kimérése és fogyasztása minél általánosabbá tétessék, miáltal az elcsigázott és erőtlenségekben szenvedő lovak végkimerülésig való kihasználása megszűnnék.

Dr. Förster Pál orsz. képviselő a vivisection eltörlése érdekében tartott előadást, mely úgy mint minden ilyen alkalommal hosszas és szenvedélyes vitát idézett elő. Dr. Karl Schenk (Frankfurt) és érdektársai, akik között Ohlsen, Böhringer és más tanárok szerepeltek, azt javasolta, hogy a kongresszus arra az óhajra szorítkozzék, hogy a vivisection körül észlelhető visszaélések törvényes szabályok segítségével

korlátoztassanak. A kongresszus többsége a vivisectio eltörlése mellett nyilatkozott.

A nagyobb állatok vasuti szállításáról Keller-Jäggi (Aarau) érkezett, a szárnyas baromfi szállításáról pedig Kaeflein (Karlsruhe). Az állatmenedékházak ügyét különös tekintettel a nagy városokra, Bormann (Berlin) tárgyalta. Végre Kapff plébános (Stuttgart) a sün hasznáról érkezett.

Az 1896-iki évről feljegyzésre méltó még az is, hogy ebben az évben merült fel első ízben egy állatmenház felállításának kérdése és pedig a közönség körében, amennyiben egy ismeretlen adományozó „Ágnes“ név alatt 100 frtot küldött be* az O. Á. V. E.-nek egy állatmenház létesítése céljából.

Az 1897-ik évben az egyesület az előbbi években felülkerekedő irányhoz képest tevékenységében inkább a gyakorlati állatvédelemre fektette a súlyt és azért kiadványai ebben az évben az állatvédők naptárára, az évkönyvre és az 1896-ik évben tartott nemzetközi állatvédő kongresszusról szóló jelentésre szorítkoztak.

Az O. Á. V. E. ugyanebben az évben hosszú időn át folytatott szorgalmazás révén a fővárosi társaskocsi-vállalatnál kieszközölte azt, hogy megállóhelyek létesítettek.

Az 1897-ik évben és a megelőzőekben Kolozsvár, Temesvár és Kassa városokban, tehát éppen azokban melyekben állatvédő egyesületek indultak meg, szabályrendeletek alkottattak, melyek az állatok védelméről, illetőleg az állatkinzás ellen szólnak.

Az 1898-ik évben az egyesület eddigi igazgató-titkára, dr. Szalkay Gyula lemondásával Monostori Károly választott meg igazgató-titkárnak.

Az említett évben az O. Á. V. E. egy mentőkocsit szerkesztetett, mely arra szolgál, hogy a főváros utcáin sze-

* Midőn e sorokat írom, konstátálhatom, hogy időközben kitudtuk, hogy az „Ágnes“ néven szerényen adakozó Jaulusz Bernátné úrnő volt, kinek ez úton is az ügy nevében meleg köszönetet mond
a szerző.

rencsétlenül járt állatok, kivált lovak kiméletes módon elszállíthatók legyenek.

Ugyanebben az évben az egyesület kiadta az állatvédelemre vonatkozó törvények és rendeletek kivonatát és ezt a kiadványt elsősorban fővárosi rendőrök közt terjesztette. Ugyanebben a tárgyban még egy jóval jelentékenyebb kiadványa az egyesületnek került forgalomba, t. i. K. Nagy Sándor „Állatvédők törvénykönyve“ című munkája, mely az állatvédelemmel vonatkozásban álló összes törvényes intézkedések gyűjteményét foglalta magában és melyet az egyesület ezuttal 3000 példányban hozott forgalomba.

E munka kiadásának költségeit, úgy mint több egyéb egyesületi és állatvédő kiadvány költségeit is, az állatvédelemnek egy nemes gondolkodású és mindig áldozatkész barátja, Grimm Gusztáv, az egyesület ügyvivő alelnöke viselte. Az ő áldozatkészségéből megjelent állatvédő iratok sorozatába tartoznak: „A latorczavölgyi pap“ és „Elbeszélések az állatvilág köréből“, melyek 8000 példányban jutottak az egyesület útján ingyen kiosztásra.

Az 1898-ik évvel az O. Á. V. E. az eddigi „Állatvédő Naptár“ megjelenését megszüntette és helyette „Ajándékkönyvecske“ című kiadványt osztott ki 23,000 példányban ingyen az elemi iskolák ifjúsága között.

Az 1899-ik évi február 25-én tartott közgyűlés alkalmával dr. Verédy Károly kir. tanfelügyelő, ki 1891-ik évi június hótól kezdve az O. Á. V. E. elnöki tisztét lankadatlan érdeklődéssel és sikerrel viselte, ezen tisztségéről lemondott és helyébe Máday Izidor, min. tanácsos választatott.

VI.

1899—1907.

Elnökváltozás az az O. Á. V. E.-ben. — Báró Kemény Árpádné és gróf Andrássy Dénes és neje. — Állatmenedékház céljaira gyűjtés megindítása. — Állatvédő falitábla. — Herman Ottó indítványa madarak és fák napja tárgyában. — Vidéki egyesületek alakítására alapszabályminták. — Soproni és Ráczevi Állatvédő-Egyesületek. — A Magyar Ornithologiai Központ. — Darányi Ignác földművelési miniszter rendelete a madarak és emlősök védelméről. — Az O. Á. V. E. körlevele a külföldi egyesületekhez a hasznos madarak védelme tárgyában. — Földművelési miniszter rendelete az áll. állatorvosokhoz az állatvédelem felkarolása tárgyában. — Etlényi Lajos halála és hagyománya. — Kőszegi állatvédő-egyesület. — Andrássy Dénesné grófnő halála. — Szegedi és szentgotthárdi állatvédő-egyesületek. — Egyesületi székház. — Felügyelői állás szervezése. — Bajai és hódmezővásárhelyi állatvédő-egyesületek. — Madarak nemzetközi védelme és Olaszország. — A bikaviadalok ellen. — Mesterséges fészekoduk a főváros területén. — Mesterséges fészekoduk gyártása. — Egyesületi székház és állatmenedékház megnyitása. — A Gyermek Naptár terjesztése és az Eötvös-alap. — Lóhúsvágás a székesfővárosban. — Dr. Verédy Károly halála. — Vidéki egyesületek alakítása. —
A madarak és fák napja.

Az Országos Állatvédő-Egyesületnek 1899-ik évi február 25-én tartott közgyűlésében megválasztott elnöke, Máday Izidor az 1900. évi február 25-én tartott közgyűlésen vezette

első ízben a tanácskozást és megnyitó beszédében többek között a következőket mondotta: *

„Midőn megtisztelő bizalmuknak megfelelően, az elnöki tisztet elvállaltam, ezt annak tudatában tettem, hogy bár fogyatékos erővel, de mégis közreműködhetek az egyesület nagyjelentőségű céljainak megközelítésében.“

„Nagyjelentőségűeknek mondom az egyesület céljait, mert az állatvédő egyesület igavonó és egyéb háziállataink kimélését, ápolását és szeretetét tanítja és így nemzeti vagyonunk egyik legértékesebb részének megóvására törekszik, de az egyesület az összes mező- és erdőgazdasági terményeket is óvja akkor, mikor a káros rovarokat pusztító madarak védelmét propagálja. Az állatvédő eszmék terjesztésével tehát szolgálatot teszünk földművelési érdekeinknek. De nem kisebb jelentőségű az állatvédelem erkölcsi oldala sem, mert kétséget nem szenved, hogy az állatok kimélése és szeretete egyértelmű az emberi érzület nemesedésével s azért akkor, mikor az állatvédelmi eszméket az iskolában és életben terjesztjük, szelidítő hatással vagyunk a tömeg érzületére és ezzel ha valaha, úgy a mai korban lényeges szolgálatot teszünk a társadalomnak is.“

Az 1899-ik évben az O. Á. V. E.-nek nagylelkű pártfogóiként jelentkeztek báró Kemény Árpádné és ennek jóakaró közvetítése útján gróf Andrássy Dénes és neje, kik jelentékeny adományokkal gyarapították az egyesület vagyonát.

A közönség körében fellendült érdeklődés arra bátorította az egyesületet, hogy egy a székesfővárosban létesítendő „Állatmenedékház“ céljára indítson adomány-gyűjtést. Ezt az eszmét Grimm Gusztáv alelnök és neje szokott példátlan buzgalmukkal és áldozatkészségükkel ideiglenesen oly

* Szíves elnézést kérek, hogy saját beszédemből idézek, de e néhány sorral mintegy körvonalozni óhajtottam azt az irányt, melyet követendőnek tartottam a magam és munkatársaim tevékenységében. A szerző.

módon valósitották meg, hogy saját udvarukon rendeztek be egy menedéket, ahová gazdátlan állatokat, vagy olyanokat, melyektől gazdáik megválni kívántak, díj nélkül befogadtak és tartottak.

Ugyanebben az évben K. Nagy Sándornak „Állatvédők törvénykönyve“ című jeles munkája, mely az állatvédelmi eszmék terjesztésének oly hasznos szolgálatot tett, második kiadásban jelent meg és 5000 példányban ingyen terjesztetett az egyesület által. Megjelent továbbá „Ne kinozd az állatokat“ című falitábla, mely 3000 példányban adatott ki szintén abból a célból, hogy iskoláknak díj nélkül rendelkezésére állíttassék. Az egyesület továbbá Monostori Károly „Lógondozás“ című munkájából szintén 3000 példányt osztott ki díj nélkül. Az elemi iskolák ifjúságának szánt „Ajándékkönyvecske“ ebben az évben 25,000 példányban osztatott szét.

Az 1900. évi február 25-én tartott közgyűlést emlékeztetéssé tette Herman Ottónak „A Madarak és Fák napja“-nak tárgyában előadott indítványa. Herman Ottó tüzetes, épp oly szakavatott, mint alakban magas lendületű előadással utalt a mező- és erdőgazdászokra nézve hasznos madarak mérhetlen nagy jelentőségére és annak szükségére, hogy e madarak ismerete és értékének megbecsülése a nép minden rétegében elterjedjen és azok kimélete, szeretete és védelme, ebből kifolyólag szaporítása és az erre szolgáló kedvező viszonyok megteremtése általánossá tétessék. Herman Ottó arra utalt, hogy:

„Az Egyesült Államok minden iskolájában évenként egy nap kizárólagosan a madaraknak van szentelve akként, hogy a tanító azon a napon, tanítványainak felfogásához mérten, szép és beható előadást tart a madarak életéről, jelentőségéről a természet háztartásában, az ember gazdaságában, de lelkületében is“.

„És ugyancsak minden iskolában az évnek egy bizonyos napja a fáknak van szentelve. E napon az oktató a

fák jelentőségét fejtegeti, a suly azonban arra van fektetve, hogy minden gyermek valamely alkalmas, kopár helyen egy pár csemetét ültet el, mely azután magával a gyermekkel növekszik, így a gyermek lényéhez fűződik“.

Herman Ottó indítványa oda irányult, hogy a „Madarak és Fák napja“ Magyarország népiskoláiban is rendszeresítesék és azért egy bizottság alakitassék, melynek az volna a feladata, hogy emlékiratot készítsen, melynek alapján a kormányhoz, az említett intézmény érdekében kérvény lenne intézendő.

A közgyűlés Herman Ottó indítványát egyhangulag és lelkesen elfogadta és a javaslatba hozott bizottságot megalkototta.

Az 1900-ik évben az egyesület kérvények és részben kidolgozott tervezetek benyújtásával lépéseket tett az igazságügyi és földmívelési miniszternél, hogy a kihágási büntető törvénykönyvnek az állatkinzásra vonatkozó szakasza szigoríttassék. Kérte a földmívelési miniszter közbenlépését, hogy a törvényhatóságok állatvédő szabályrendeleteket alkossanak. Az O. Á. V. E. ezekre nézve mintát mutatott be, melyet Fein Dávid rendőrségi állatorvos dolgozott ki. Vidéki állatvédő egyesületek alkotása céljából az O. Á. V. E. alapszabály mintákat és utmutatásokat adott ki.

Az 1900-ik év egyik állatvédő eseménye a párisi világkiállítás alkalmával tartott nemzetközi állatvédő kongresszus volt, melynek lényegesebb határozatai a következők voltak: Az állatok szállítására nézve pályázat kiírását kívánja oly vasuti kocsik szerkesztésére nézve, melyek élelmezés és szellőztetésre nézve a kívánalmaknak megfelelnek. A hasznos madarak védelmének kérdésére nézve az állatvédelmi kongresszus csatlakozott az ugyancsak Párisban a kiállítás alkalmával tartott nemzetközi ornithologiai és gazdasági kongresszusok határozataihoz, melyek általában felkérlik a kormányokat arra, hogy a hasznos madarak védelmére érelyes és hatékony szabályokat alkossanak. Az

állatok védelmével ellenkező sportokkal és játékokkal szemben a kongresszus igen határozott állást foglalt. Felkérte a kormányokat azok megszüntetésére és azt óhajtja, hogy minden iskolában a tanítók az állatvédelem érdekében a tanulók közt egyleteket alakítsanak. Végre a kongresszus a vivisection ellen foglalt állást.

Ebben az évben Sopronban Krump Miklós, Ráczkeven pedig Csery István és Pákozdy József buzgálkodása folytán állatvédő egyesületek alakultak.

Az 1901-ik évben több oly kormányintézkedés jött létre, mely az állatvédelemre nézve fontossággal bírt. Nevezetesen Darányi Ignác földmivelésügyi miniszter az eredetileg a madárvonulások megfigyelésének szervezésére alkotott „Magyar Ornithologiai Központ”-ot a nevezett évtől kezdve a földmivelésügyi tárcza ügykörébe vette át és ezen, Herman Ottó vezetése alatt álló intézet, azóta Magyarországon mint a hasznos madarak védelme érdekében megbízott központi tudományos intézet működik, mely ebben az irányban tudományos kutatásokat és tanulmányokat végez és a hasznos madarak védelmére nézve teendő intézkedések tekintetében szakvéleményeket ad és javaslatokat tesz.

Az 1901-ik évben Darányi Ignác földmivelési miniszter, támaszkodva a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. t.-cz. 57. és 58. §-aira, egy az állatvédelemre nézve rendkívül fontos, mondhatni nagy horderejű rendeletet adott ki 24655/901. sz. a. márczius 18-án, a mezőgazdaságra hasznos állatok védelme érdekében. Ez a rendelet a denevért, vakondokat, a cziczkányok fajait, a sünt és 89 madárfajt a törvény feltétlen védelme alá helyezte. Az állatok, illetőleg fészkek és tojások pusztítása vagy elszedése büntetés alá eső kihágásnak minősített. A tudományos czélokra való megejtése a védett állatoknak, éppen úgy mint általában a szállítás, hatósági engedélytől tétetett függővé és az engedélyek szigorú korlátozás alá esnek.

Az O. Á. V. E. ennek a nagyfontosságú rendeletnek jelentősége által indítatva és annak tudatában, hogy a

hasznos madarak védelme csak akkor biztosítható sikeresen, ha az minden államban ugyszólván nemzetközileg törvényen alapuló intézkedésekkel talál követésre, egy magyar, német, angol és francia nyelven szerkesztett köriratban fordult az egész világ jelentékenyebb állatvédő egyesületeihez, mely köriratban a magyar kormány által a madárvédelem érdekében tett intézkedéseket ismertette és a külföldi egyesületeket figyelmeztette, hogy hasonló intézkedések életbeléptetését szorgalmazzák.

Az O. Á. V. E.-nek 201/901. sz. a. május hó 16-án kelt körleveléből a következőket tartom kiemelendőnek:

„Mint az előadottakból kitűnik, Magyarországnak a hasznos madarak védelmére irányuló állandó tudományos szervezete és olyan törvényes rendelkezései vannak, melyeket szigor tekintetében egyetlenegy állam törvényes intézkedései sem érnek el, mert a hasznos madarak vadászása az év minden szakában bármiféle eszközzel tiltva van.“

Ugyancsak a földmívelési miniszter az O. Á. V. E. kérelme folytán 2820/901. sz. a márczius 19-én valamennyi m. kir. állatorvoshoz körrendeletet intézett, melyben az állatvédelem ügyének felkarolását és az O. Á. V. E. törekvéseinek támogatását kötelességükké tette.

Az 1901-ik évben Etlényi Lajos az egyesületnek éveken át érdemeket szerzett alelnöke és az állatvédelemnek lelkes hive elhalálozott és az O. Á. V. E.-nek két házat hagyományozott, melyek közül az egyiknek az egyesület azonnali birtokába lépett, míg a másiknak birtokbavétele csak a haszonélvező halála után fogja az egyesületet megilletni. Erről a hagyományról már csak azért is méltó megemlékeznem, mert ez nagyban hozzájárult ahhoz, hogy az egyesület által tervbe vett állatmenház létesítése a megvalósuláshoz közeledjék.

Kőszegen fiókegyesület alakult, melynek élén Chernel István mint elnök és Kukuljevič József mint titkár nagy tevékenységet fejtettek ki. Az 1901-ik év kezdetétől fogva

Grimm Gusztáv egyesületi alelnök kifogyhatatlan áldozatkészségéből és Monostori Károly önzetlen szerkesztésével „Állatvédelem“ cím alatt havi folyóirat indult meg.

Ugyanebben az évben az egyesület állatvédő f a l i t á b l á b ó l új kiadást rendezett, és ezt 3000 példányban bocsátotta közre.

Az 1901. év végével az év elején megindult „Állatvédelem“ című havi folyóirat további megjelenését az egyesület további intézkedésig megszüntette azért, mert tárgyalásokba bocsátkozott a vidéki állatvédő egyesületekkel oly célból, hogy a majdan újból megindító folyóirat mint az összes magyarországi állatvédő egyesületek közlönye adassék ki.

Az 1902-ik évben az egyesület gróf Andrássy Dénesnét, az ügynök nemeslelkű pártfogóját veszítette el. A szívjóságáról és jótékonyágáról országszerte ismert és tisztelt urnő emlékére férje, gróf Andrássy Dénes 10.000 korona alapítványt tett.

Az egyesület vezetőségében változás történt annyiban, hogy Monostori Károly tanár, az egyesület szakértő és buzgó igazgatója ez állásáról lemondott és helyébe Jaskó Géza m. kir. állatorvos lépett.

Az egyesület irodalmi működése tekintetében feljegyzendő, hogy a népiskolai ifjuság között évről-évre terjesztett „Ajándék-Könyvecske“ most már mint „Gyermekek-Naptár“ adatott ki és terjesztetett.

A kiadott irodalmi termékek között első helyen említendő K. Nagy Sándornak az „Ember és a kutya“ című munkája, melynek célja az volt, hogy a veszettségből keletkező veszély és bajok megelőzése tekintetében a közönséget felvilágosítsa és oktassa. Kiadattak továbbá Kukuljevič Józsefnek a „Madárvédelem“-ről és Pákozdy Lászlónak „Állatvédelem gazdasági és valláserkölcsei szempontból“ című munkálatai is.

Új vidéki egyesületekként a Szegedi, továbbá a „Szentgotthárd és vidéke“ egyesületek jelentkeztek. Az előbbinek alakításánál Lantos Béla, Magyar Imre, Pákozdy László és özv. Schiller Károlyné, az utóbbinál Marich Zsigmond, Bognár Lajos, Fodor Árpád szereztek érdemeket.

Az 1904-ik évben az egyesület elhalt lelkes alelnöke, Etlényi Lajos által az O. Á. V. E.-nek hagyományozott két budapesti ház közül az egyik, melyet az egyesület azonnal birtokba vehetett, eladatott, az ebből eredményezett 19.236 K 04 fill. az „Állatvédő-ház“ céljaira gyűjtött pénzből 29.097 K 71 f.-re kiegészítve lett és ez utóbbi összegért a Budapest IX., Ernő-utczában egy 400□ ölnyi ingatlan vásároltatott, melyen két földszintes épület áll. Ez az ingatlan az egyesületi helyiségek, az alkalmazottak lakásainak és az állatmenedék-ház befogadására lett szánva és a berendezések is azonnal fogamatba vétettek.

Az egyesület irodalmi működéséből megemlítenők a következő kiadványok: K. Nagy Sándor „Állatvédők törvénykönyve“ című hasznos munkájának 3 kiadása (4000 p.), Pákozdy László „Szemellenzőkről“ (1000 p.), Kukuljevič József „Levél a jó falusi gazdához“ című munkája (4000 p.)

A „Gyermek-Naptár“-on kívül, melyet az egyesület ez évben is (17.000 p.) terjesztett, az O. Á. V. E. közbenjárása következtében állatvédő cikkek vétettek fel a Franklin Társulat, a Rózsa-féle nyomda által kiadott népies naptárakba és a Bezerédj Pál selyemtenyészési miniszteri meghatalmazott vezetése alatt álló m. kir. felügyelőség által kiadott „Selyemtenyészők naptár“-ába, mely uton több százezer olyan nyomtatvány került a nép kezébe, mely az állatvédelem ügyének szolgálatot tett.

Az említett évben az egyesület tisztikarában is történt változás, amennyiben a budapesti helyi állatvédelem érdekében szükséges felügyelői teendők az egyesület pénztárosára, Hänsler Károlyra ruháztattak. Ez évben Jaskó Géza lemondásával az igazgató-titkári állás megürült.

Ebben az évben Baján és Hódmezővásárhelyen új állatvédő egyesületek alakultak. Az előbbi Hesser Gyula és Gáspár János, az utóbbi Pákozdy László buzgólkodása folytán. A már fennálló vidéki egyesületek közül kivált a kőszegi serény tevékenységet fejtett ki, amennyiben fennállásának első két évében buzgón felkarolta a madárvédelmet

és 31 vármegyében, 73 községben 1556 darab madár-odvat helyezett el. A hasznos madarak védelme érdekében tevékenységet folytattak a soproni és szentgotthárdi egyesületek is, előbbi pedig az iskolai ifjuság között is élénk propagandát fejtett ki, úgy, hogy több mint 1000 ifjúsági tag lépett be az egyesületbe.

Az 1904-ik évben az O. Á. V. E. a madarak nemzetközi védelme érdekében kérvényt intézett a földmivelési miniszterhez, melyben előadta, hogy mivel az 1902-ik évben Párisban a hasznos madarak védelmére nézve létrejött nemzetközi egyezményhez Olaszország hozzá nem járult, az egész egyezménynek eredménye veszélyeztetve van, mert az egyezményhez járult államoknak madárvédő intézkedései csak arra szolgálnak, hogy minél nagyobb tömegek legyenek Olaszországban elpusztíthatók. Az O. Á. V. E. utalt arra az egyezményre, mely 1876. évben Ausztria-Magyarország külügyminiszterének közbelépése folytán a nevezett két állam és Olaszország között létrejött és mely egyezmény értelmében a hasznos madarak védelmére nézve teendő intézkedések tárgyában a nevezett államok kötelezettséget vállaltak. Az O. Á. V. E. arra kérte a földmivelési minisztert, hogy tegyen lépéseket aziránt, hogy Olaszország elvállalt kötelezettségének teljesítésére reávehető legyen.

Ugyanebben az évben nemcsak az állatvédelem barátjait, de a közönséget általában meglepte, sőt mondhatni megütközést keltett az az esemény, hogy a Budapesten székelő „Idegenforgalmi részvénytársaság“ az állatkertben egy nagyméretű szinkört állított fel, hogy abban bikaviadalokat rendezzen. Az O. Á. V. E. ez ellen a napisajtóban felszólalt és felszólalása visszhangra is talált, de mivel a vállalatban érdekeltek előkészületeiket folytatták, az O. Á. V. E. külön küldöttséget menesztett gróf Tisza Istvánhoz, mint a belügyminiszterium vezetésével megbízott miniszterelnökhöz, mely küldöttség a bikaviadalok eltiltását kérelmezte. A miniszterelnök teljes mértékben méltányolta az O. Á. V. E. kívánságát és indokait, de mivel a városi és rendőri hatóságok a vállalkozóknak az

előzetes engedélyt már régebben megadták, a miniszter, nehogy a hatóságokat dezavualja, a bikaviadalokat el nem tilthatta, de az O. Á. V. E. által érvényesített indokoknak figyelembe vételével az engedélyt csak oly feltétel alatt hagyta helyben, ha a bikaviadaloknál lovak egyáltalában nem használatnak és a bika leszurása is okvetlen mellőztetik.

Ily módon az O. Á. V. E. által érvényesített állatvédelmi érdekek majdnem teljesen ki lettek elégítve, mindazonáltal ezek a szelidített alakban megtartott bikaviadalok is felette kedvezőtlen színben tüntették fel a külföld előtt Magyarország fővárosát, ami abban nyilvánult, hogy világszerte civilizácziókat lekicsinylő hirlapi cikkek jelentek meg és hogy a külföld számos és tekintélyes állatvédő egyesülete erőyes hangon szorgalmazta az O. Á. V. E. közbelépését, sőt volt olyan külföldi állatvédő egyesület is, mely afelett való felháborodásában, hogy a huszadik században Európa szívében bika-viadalok tartatnak, a király Öfelségéhez fordult felszólalásával.

Az O. Á. V. E. a „Magyar Ornithológiai Központ“-tal egyetértőleg és annak szakszerű támogatása mellett mester-séges madárodvaknak a székesfőváros területén való alkal-mazását kezdette meg és pedig elsősorban a városligetben. Lépések történtek az iránt, hogy ily odvak a Margitszigeten és a székesfőváros területén lévő nagyobb magánkertekben is elhelyezhetők legyenek.

Az ujabban megszaporodott galamblövészetek ellen az O. Á. V. E. ismételve fölszólalt leginkább oly irányban, hogy ha már az érdekeltek a sportnak ezt a külföldön mindinkább enyészetnek induló ágazatát elejteni nem akarják, legalább tekintessenek a galamblövészetek az illető egyesületeknek ki-zárólag saját tagjai számára rendezetteknek és a galamblövé-szetek hirdetése, a nagyközönségnek belépti díjak mellett való részvétele tiltassék meg. Habár az O. Á. V. E. még ebben az irányban sem tudott célzt elérni, mindazonáltal szemben azzal a több izben felmerült törekvéssel, hogy a galamblövé-szetek totalizatór felállításával kapcsolatban rendeztessenek, az O. Á. V. E. közbenlépése mégis sikerre vezetett.

A „Gyermek-Naptár“ 20.000 példányban terjesztetett. Az üresedésben levő titkári állás Franke Ágost által töltetett be ideiglenesen.

A vidéki egyesületek tevékenységéről megemlítendő, hogy Fiumében állatvédő egyesület alakult Munich Ferenc és Vranyczany György báró kezdeményezésével. Az egyesület elnökévé utóbb nevezett, titkárává pedig Munich Ferenc választatott meg. A régebben fennálló egyesületek közül a kőszegi egyesület erélylyel folytatta a madárvédelem érdekében a mesterséges odvak terjesztését és a Magyar Ornithologiai Központ Kühnel Mártonban egy vállalkozóra tett szert, aki a madárodvak nagyban való gyártását indította meg. A kőszegi egyesület jó példáját a soproni és szentgotthárdi egyesületek is követték. A szegedi egyesület is az adott irányban igyekezett tevékenységet kifejteni. A kolozsvári állatvédő egyesület De Gerando Antonia vezetése mellett nemcsak a helybeli gyakorlati állatvédelem ápolását szolgálta, midőn egy külön felvigyázót alkalmazott, hanem az állatvédelemre, nevezetesen az állatok tartása és szállítása tekintetében fennálló rendeleteket és szabályokat népies összeállításban adta ki és a házi és külső cselédek közt terjesztette. Az egyesület továbbá 1896 óta „Állatok védelme“ címmel egy külön közlőnyben terjesztette az állatvédelem eszméit.

Az 1905-ik év kezdetével az O. Á. V. E. Kukuljevič József m. kir. állatorvos szerkesztésében újból megindította „Állatvédelem“ című havi folyóiratát, mely ezuttal mint az összes magyarországi állatvédő egyesületek közlönye jelenik meg és részben díj nélkül, részben pedig leszállított kedvezményes előfizetési ár ellenében küldetik szét.

Az 1905-ik év június 14-én nyílt meg, illetőleg adatott át rendeltetésének az O. Á. V. E. budapesti székháza és telepe. Az Ernő-utczában lévő telken álló egyik földszintes épületben az egyesület irodája és ülésterme, valamint négy egyesületi alkalmazott lakása foglaltatik, a másik földszintes épületben az állatmenedékház van elhelyezve, az állatok tartására alkalmas rekeszekkel, megfigyelő, fürdő- és nyíró-

helyiséggel és felvételi irodával, az udvar felén pedig a szükséges kifutókkal. Ennek az állatmenedékháznak célja az, hogy ott, gazdátlanul talált, vagy oly állatok, melyektől gazdájuk megválni kíván, kiváltképpen kutyák, ideiglenesen elhelyezést találjanak, továbbá, hogy ott oly állatok részesüljenek ideiglenes tartásban, mely állatokat gazdáik rövidebb-hosszabb időre tartásra beadnak. A menedékháznak ezt az állatorgalmát dr. Kukuljevič József m. kir. állatorvos szakértői vezetése és ellenőrzése alá helyezte az egyesület. Ez egyesületi telep udvarán a falon két márványtábla alkalmaztatott, melyek az O. Á. V. E., illetőleg az állatvédelem ügyének nagynevű pártfogóinak, Röck Szilárd, gróf Andrássy Dénesné és férje, továbbá Etlényi Lajos neveit örökítik meg. Az egyesületi székház, beleértve az ingatlan vételárát, valamint a kiegészítő építkezés, csatornázás, vízvezeték, burkolás és teljes berendezés költségeivel együtt 44,757 korona összkiadást igényelt. Az ingatlannak forgalmi árakhoz képest igen kedvezőnek mondható beszerzése és a telepnek egyaránt czélszerű és takarékos kivitele körül az O. Á. V. E. ügyvivő alelnöke, Grimm Gusztáv fáradozott és szerzett kiváló érdemeket, miután hasonló telepek berendezését előzőleg a külföldön is tanulmányozta.

Az egyesület irodalmi tevékenysége ebben az évben nagyobb arányokat öltött, amennyiben kiadta Kukuljevič Józsefnek „Magyarország madárvédelmének története“ című munkáját 4000 példányban, K. Nagy Sándor az „Ember és a kutya“ című munkáját II-ik kiadásban, egy röpiratot a „Lóhusvágásról“, a „Husiar“ tót ifjúsági iratot 2000 példányban. Az O. Á. V. E. átengedte továbbá kiadványaiból „Állatvédők törvénykönyvét“ és „Ember és kutya“ című munkát kedvezményes áron a m. kir. csendőrségnek; négy más kiadványát: az „Elbeszélések az állatvilágból“, „Szabadság földön, égen“, a „Latorczavölgyi pap“ és a „Ne bántsд az állatot“ című munkákat nagyobb arányu terjesztés céljából átengedte a Franklin kiadvállalatnak.

A legjelentékenyebb lépést az O. Á. V. E. irodalmi pro-

pagandájában ebben az évben az a jövőre is kiható ujtás képezte, hogy a „Gyermek-Naptár“, mely az előbbi években kerekszám 20,000 példányban ingyen osztatott ki a népiskolák ifjúsága között, az 1905/6 iskolai évre már csak pénzért adott. Az O. Á. V. E. ennek a naptárnak árát 10 fillérben állapította meg és annak terjesztése céljából a néptanítók árvaainak és özvegyeinek segélyezésére fennálló Eötvös-alap vezetőségének közreműködését nyerte meg és ennek fejében a naptár jövedelméből 20%-ot, azaz példányonként két fillért engedett át az Eötvös-alapnak. Ezzel az intézkedéssel az O. Á. V. E. elérte azt, hogy a néptanítókban az eddiginél is buzgóbb támogatókra tett szert és hogy a naptárnak növekedő elterjedést biztosított, az Eötvös-alap jótékony céljaira is áldozhatott, de ami fő, a naptár oly kezekbe volt juttatható, ahol annak értékét megbecsülték. Az új intézkedésnek már ebben az első évben oly kedvező eredménye volt, hogy az O. Á. V. E. „Gyermek-Naptár“-ából több mint 30,000 példányt árusíthatott el és több mint 600 koronát juttathatott az Eötvös alapnak.

Az 1905-ik évről feljegyzést érdemel az az esemény, hogy a székesfőváros ló-vágóhidat állított fel és a lóhust házilag kezelt székekben kezdte forgalomba hozni. Az O. Á. V. E. évek hosszú során át kérvények, nyomtatványok, előadások és szakcikkék útján szorgalmazta a közönség körében, a kormánynál és a fővárosi hatóságnál a ló-vágatásnak állatvédelmi — és a szegényebb néposztályokra való tekintettel — szociális szempontból való behozatalát.

Ugyanebben az évben Petrozsényben megalakult egy állatvédő egyesület báró Ehrenberg kezdeményezésére és Aradon is mozgalom indult meg egy ilyennek alakítása érdekében.

Az 1906-ik évben az egyesületet súlyos veszteség érte, amennyiben az egyesületnek 1892—1898. években volt elnöke Dr. Verédy Károly kir. tanácsos, tanfelügyelő elhalálozott. Az egyesület a temetésen való részvétellel, koszorúval és részvétiratnak a családhoz való intézésével fejezte ki elhunyt elnöke iránt való kegyeletét.

A földmivelésügyi miniszter november 29-én egy nagy szakértekezletet hívott egybe, melyen az O. Á. V. E. is képviselve volt és melynek az volt a célja, hogy javaslatokat tegyen oly irányban, hogy a mesterséges fészkelő-oduknak elsősorban az állami erdőkben leendő tömeges elhelyezésével a gyakorlati madárvédelemnek rendszeres és nagyobb szabású terjesztése megindíttassék.

Az O. Á. V. E. a madarak pusztításának lehető megakadályozása végett kérvényeket intézett az illetékes szakminiszterekhez a Flaubert-puskák használatának korlátozása és az iskolai ifjuságnak a gummi-puskák és egyéb madárirító eszközök használatától való eltiltása iránt. Az egyesület e lépéseinek eredménye már is meg volt annyiban, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter az iskolai hatóságokhoz megfelelő rendeletet intézett, a Flaubert-fegyver használatának korlátozása ügyében pedig egy szaktanácskozmány megtartásának eszméje vettetett fel.

Az egyesület a majomtáncoltatás eltiltása érdekében kérvénnyel járult a belügyi miniszter urhoz, hivatkozván a medvetáncoltatók iránt már fennálló rendeletre is.

Az egyesület a székesfőváros tanácsához előterjesztéssel fordult, melyben a tanács figyelmébe ajánlotta a budai környék erdős részeinek fészkelő odukkal való ellátását és a villakert tulajdonosoknak e madár-védelmi akcióba leendő bevonását.

Az egyesület irodalmi működéséből az 1906-ik évet illetőleg, mint nevezetesebbek felemlítendőek: az egyesület „Állatvédelem“ című havi folyóiratával a művelt közönséget az állatvédelem eszméjének megnyerni igyekezett; a „Gyermekek Naptár“, mely az állatvédelem érdekeit a népiskolai ifjuságban van hivatva szolgálni s mely a múlt évben kerekszám 30.000 példányban kelt el, az 1906/7. évi tanévre már 60.000 példányban terjedt el népiskoláinkban. Az egyesület továbbá külön lenyomatban terjesztette Dr. Kukuljevič József állatorvosnak és az „Állatvédelem“ szerkesztőjének a madárvédelemről a „Közteleken“, valamint a vidéken tartott több előadását.

Az 1906-ik évben az O. Á. V. E. az állatvédelem érdekében nagyobb jelentőségű akciót volt képes kifejtetni oly irányban, hogy az állatvédelem érdekeit képviselő vidéki egyesületek alakuljanak. Az O. Á. V. E. ez irányu működése, mely fennállása óta mindig az egyesületnek egy fő célzatát képezte, de csak igen szerény mértékben volt megvalósítható, ebben az évben örvendetes lendületet vett, mely jobbra annak az intézkedésnek volt köszönhető, hogy az egyesület Dr. Kukuljevič József személyében egy szakembert küldhetett ki a vidékre, aki mindenütt ott, ahol némi érdeklődés mutatkozott, szakszerű előadást tartott és a közönségnek az egyesület alakításában tanácscsal és utmutatással rendelkezésre állott.

Egyesületünk fiókjaiként megalakultak a Faluszemes és vidéke, a Krassó-Szörény megyei, a kecskeméti, az Esztergom megyei egyesületek. A faluszemesi egylet alakításánál Mokkor Pál, Laurenz Ede, Kétszery János és Kéth József, a Krassó-Szörény megyeinél Tafferner Béla, a kecskemétinél Kerekes József, Selymessy Ferencz és Hannusz István, az Esztergom megyeinél pedig Marosi József, Szölgyémi Gyula, Gratzer Pius és Kakass Kálmán szereztek kiváló érdemeket. Azonkívül az egyesület támogatásával létesült Fáber Sándor és Berger Károly buzdítására a Keszthelyi Gazda Kör állatvédelmi ügyosztálya és Várady István és Róna Jenő kezdeményezésével a Mecsek-pécsi turista egyesület madárvédő osztálya.

Ezekon kívül azonban az 1906-ik év végén az országban több helyütt volt alakulóban egyesület, így Szatmárott, Nyiregyházán, Ungvárott, Székesfehérváron, Magyaróváron és Ujvidéken.

Az 1906. évnek legjelentősebb eseménye mind az állatvédelem terén, mind pedig az Országos Állatvédő Egyesület sikerei tekintetében a „Madarak és Fák napja”-nak Magyarország népiskolaiban való meghonosítása volt.

Ennek az intézménynek Magyarországon történt bevezetése tekintetében a történeti hűség érdekében követem a

Magyar Ornithologiai Központ kiadásában „A Madarak és Fák napja Magyarországon“ cím alatt Herman Ottó által írt és 1906-ban megjelent történeti vázlat feljegyzéseit:

„1896. Darányi Ignác földmivelésügyi magyar királyi miniszter elrendeli a „Magyarország madarai, különös tekintettel gazdasági jelentőségükre“ című munka megírását, megbizván Herman Ottót az egésznek intézésével; mint író t chernelházi Chernel Istvánt, mint művészt pedig Nécsey Istvánt nevezve meg.“

„1897. Dr. Finsch Ottó, híres Uj-Guinea-kutató, értesülve a vállalatról, elsőnek hívja fel a figyelmét az amerikai „Birds and Arbor day“ intézményre, amelyre nézve a magyar királyi földmivelésügyi miniszterium kebelében különösen Máday Izidor tanácsossal való eszmecserét indítottam.“

„1899. Minthogy eleve el volt határozva, hogy a magyar műben a madarak védelmére külön súly vettessék, Chernel István a „Madárvédelem“ szakaszba bevette az amerikai „Birds day“ intézményét is.“

Az Országos Állatvédő Egyesület 1900. évi február 25-én tartott közgyűlésén Herman Ottó a „Madarak és Fák napja“ tárgyában a már ismertetett (l. a VI. fejezetnek az 1900. évről szóló szakaszait) indítványt tette, melynek értelmében egy bizottság lett volna hivatva a további teendőkre. A bizottság meg is alakított, azonban részint az egyesületi elnöknek közbenjött és évekig tartó súlyos betegsége, részint az országban uralkodott sanyaru közviszonyok miatt az egyesület csak az 1906-ik év elején fordulhatott a vallás és közoktatásügyi miniszterhez kérvénnyel, melyben a „Madarak és Fák napja“-nak a népiskolákban leendő rendszerítését kérte.

A kérvényből a következő részeket idézem:

„Az intézmény meghonosításának első lépése, tiszteletteljes nézetünk szerint az volna, hogy Nagyméltóságod

külön rendeletben kimondani méltóztatnék azt, hogy a folyó 1906. évtől kezdve minden elemi és népiskolában május vagy június hóban egy külön nap legyen szentelve kizárólag arra a célra, hogy azon a napon a tanító a hasznos madarak természetével, jelentőségükkel, e madarak védelmének és szaporításának szükséges voltával az erre szolgáló módokkal és eszközökkel az iskolai ifjúságot megismertesse és ugyanezt a napot felhasználja arra is, hogy a fának és cserjének a hasznos madaraknak fészkelésére és szaporodására való befolyását megvilágosítván, a fák és a befásítás nagy jelentőségét is megmagyarázza és ahol ezt a helyi viszonyok megengedik és indokolják, hasson arra is, hogy a gyermekek, a vidéki viszonyokhoz képest, legtöbb előnyt szolgáltató fák és csemeték ültetésével tegyék a madarak és fák napját emlékezetessé és állandóan hasznossá“.

Továbbá:

„Abból a célból, hogy a tanítóknak feladatukat megkönnyítsük, az Országos Állatvédő-Egyesület évről-évre pályázatot fog hirdetni a madarak és fák napjára alkalmas előadások írására, ezek megbirálására a Magyar Ornithologiai Központot fogja felkérni és a díjazott pályamunkákat fogja díj nélkül a tanfelügyelőségeknek a szükséges mennyiségben rendelkezésére állítani.“

Az egyesület Herman Ottót, a Magyar Ornithologiai Központ főnökét is felkérte, hogy a közoktatásügyi miniszterhez intézett felterjesztésnek részéről is szószólója legyen.

Herman Ottó egy megleghangu felterjesztésében csatlakozott az egyesület kéréséhez.

Az ő felterjesztéséből is idézem a következő pontokat:

„Szívem és eszem egész bensőségével és erejével pártolom ez intézmény életbeléptetését, nem azért, mert

hazánkban elsőnek penditettem meg, hanem azért, mert viszonyaink között a legnagyobb mértékben üdvösnek találom úgy erkölcsi, mint közgazdasági tekintetben is.“

„Teljesen osztozom az Egyesület érvelésében; helyesnek találom azt, amit a végrehajtás tekintetében javasol, mert az eredmény csak üdvös lehet.“

Gróf Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter teljes mértékben méltányolván az intézmény fontosságát, április hó 27-én 26.120 sz. a. egy körrendeletet adott ki, valamennyi kir. tanfelügyelőnek és a tanfelügyelőségi kirendeltség vezetőinek, valamennyi közigazgatási bizottságnak, valamennyi főtiszt. egyházi főhatóságnak.

A rendeletből a következő tételeket idézem :

„Az Országos Állatvédő-Egyesület azzal a kéréssel fordult hozzám, hogy két oly intézményt honosítsak meg hazánk népoktatási tanintézeteiben, mely az amerikai Egyesült-Államokban már évek óta kiváló eredménnyel gyakorlatban van és folyton fejlődik.“

„Az egyik a „Madarak napja“ (Bird day), a másik a „Fák napja“ (Arbor day) intézménye.“

A miniszter továbbá a szóbanforgó intézmény meghonosítása céljából elrendelte, hogy lehetőleg már az 1906. évtől kezdve minden állami, községi, társulati és magán elemi népiskolában május vagy június hóban külön nap szenteltessék kizárólag a madarak és fák megünneplésére.

A miniszter emlékezetes rendeletét a következő szavakkal fejezi be :

„Meg vagyok arról győződve, hogy ezen, a nép javának előmozdítására irányuló rendeletemet a néptanítók buzgón és lelkiismeretesen fogják végrehajtani és igyekezni fognak azon, hogy a fa, a bokor szeretete elterjedjen a

nép között, mert annak megóvásával és ápolásával együtt önként föltámad és gyökeret ver a nép szívében s értelmében egyaránt a hasznos madarak védelme is.“

„Fölhivom a Czimet, hogy annak idején tegyen jelentést intézkedésének eredményéről és terjessze föl azon tanítók névsorát, akik ezen intézmény meghonosítása körül kiváló buzgóságot fejtettek ki.“

Az Országos Állatvédő Egyesület egy megleghangu felterjesztésben és egy Herman Ottó vezetése alatt tisztelgő küldöttség által fejezte ki háláját Gróf Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi miniszternek intézkedéseért, mellyel az állatvédelem és kiváltképpen a madarak védelme érdekében az egész ország által hálásan elismert intézményt létesített.

A madarak és fák napjának rendszerezése további, az intézmény fejlesztésére irányuló lépésekre adott alkalmat.

Herman Ottó az M. O. K. főnöke egy felterjesztéssel fordult a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, melyben kérte, hogy azok a tanítók, akik az új intézmény körül kiválóbb érdemeket szereznek jutalmakban, az illető községek pedig elismerésben részesíttessenek.

Az O. Á. V. E. az Országos Erdészeti Egyesület-hez, valamint a Magyar Országos Kertészeti Egyesület-hez fordult oly megkereséssel, hogy a tanítók számára a fákat és cserjéket illetőleg megfelelő utmutatásokat adjanak ki.

Nem említve több kisebb jelentőségű intézkedést, az O. Á. V. E. vállalt kötelezettsége értelmében egy irodalmi pályázatban négy pályadíjat tűzött ki oly munkák írására, melyek alkalmasak arra, hogy a néptanítókat a madarak és fák napja megünneplésének mikéntje iránt tájékoztassák. Az október hóban kiírt irodalmi pályázatra 33 pályamű érkezett be, melyeknek a Budapesti (hivatalos) Tanító Testület és a Magyar Ornithologiai Központ által való megbírálása e sorok írásának idejében (1907. április hó) még folyamatban van.

Zárszó.

Midőn az Országos Állatvédő Egyesület működésének és az ezzel kapcsolatban álló állatvédő mozgalmak történetének ezt a nagyon is vázlatos összeállítását itt befejezem és a közölt adatokat áttekintem, minden elfogultság nélkül megállapíthatom azt, hogy az O. Á. V. E., habár messze elmarad is más fejlettebb államok állatvédő központjaitól, fennállásának első huszonöt évében folytonosan és következetesen gyarapodott és ha ez a gyarapodás anyagi tekintetben nem is mondható nagymérvűnek, annál jelentékenyebb az egyesületnek erkölcsi sulya, melyet az évek folyamán kivívni képes volt.

Az egyesület, megindítójának Herman Ottónak, és lelkes munkatársainak szelleméhez képest, minden tulzott érzelgősségtől ment tevékenységének sulyát az állatvédelem szívet és kedélyt nemesítő irányára, az ifjuság nevelésére, az előítéletek és a durva erkölcsök megdöntésére, továbbá az állatvédelem nemzetgazdasági értékének érvényesítésére fektette.

Az egyesület kivívta magának a művelt közönség elismerését, saját telepén a székesfővárosban helyezte el az egyesület központját, folyton szaporodik vidéki egyesületeinek száma és így bizalommal tekinthet a jövőbe, melyben elért erkölcsi sikerei után bizonyára kettőzött buzgalommal fog munkálkodni azon, hogy sokoldalu és fontos feladatának sorozatából minél többet közelítsen meg.

I. FÜGGELÉK.

Az O. Á. V. E. tagjainak száma és vagyoni állapota 1882—1906.

Évszám	T a g o k s z á m a			Vagyon koronákban
	alapító	rendes és család	összesen	
1882	19	549	568	1706
1883	23	626	649	1869
1884	26	860	886	1971
1885	31	1125	1156	1753
1886	37	1310	1347	2279
1887	39	1369	1408	2035
1888	39	1343	1382	2898
1889	41	955	996	3174
1890	45	940	985	3096
1891	45	955	1000	3284
1892	46	949	995	2854
1893	50	926	976	3894
1894	—	—	1026	—
1895	55	1123	1178	5614
1896	58	1115	1173	6614
1897	61	1266	1327	10260
1898	69	1453	1522	11386
1899	76	1622	1698	12262
1900	78	1631	1709	18325
1901	92	1625	1718	24380
1902	94	1686	1780	43958
1903	97	1524	1621	64725
1904	106	1638	1744	65084
1905	112	1649	1761	65473
1906	136	1723	1859	67411

II. FÜGGELÉK.

Az Országos Állatvédő-Egyesület tisztikara és választmánya.

Tisztikar :

Elnök : *marosi Máday Izidor*, ny. min. tanácsos, VI., Aréna-ut 108.

Alelnök : *Hauszmann Alajosné*, I., Döbrentey-utca 10.

„ *Osztoics Mihály*, I., Attila-körut 34.

Ügyvivő alelnök : *Grimm Gusztáv*, VII., Nefelejts-utca 14.

Titkár : jelenleg betöltetlen.

Ügyész : dr. *Németh Imre*, ügyvéd, országgy. képvis., II., Halász-utca 2.

Jegyző, pénztáros, felügyelő : *Hänsler Károly*, Ernő-utca 11/13.

V á l a s z t m á n y.

a) Fővárosiak.

Hölgyek :

Battonyai Ödönné, I., Attila-utca 37.

Benkes Ferenczné, VIII., Luther-utca 1/c.

özv. Etlényi Lajosné, II., Ilona-u. 45/a.

Gerlay Vilmosné, (Szászsebes).

Göth Ilka, II., Margit-rakpart 56.

Grimm Gusztávné, VII., Nefelejts-u. 14.

Groder Kornélné, V., Szerecsen-u. 55.

özv. Hangl Józsefné, IX., Ernő-u. 11—13.

Hummer Nándorné, VII., Akácfa-u. 63.

Jaulus Bernátné, Újpest, Kossuth-u. 11.

özv. Klár Józsefné, VII., Nagydiófa-u. 10.

özv. Kolosváry Károlyné, II., Mecset-u. 17.

Dr. König Henrikné, VIII., Tavaszmező-u. 1.

Köpesdy Sándorné, VII., Jókai-u. 9.

Krizbay Mária, X., Orczy-ut 47.

Dr. Lendl Adolfné, II., Donáti-u. 7.

Dr. Liebermann Manóné, IV., Régi posta-u. 6.

Dr. Löwengard Jánosné, VII., Erzsébet-körut 37.

Mihaletz Józsefné, II., Retek-u. 34.

Miskó Józsefné, I., Attila-körut 22.

K. Nagy Sándorné, IX., Lónyai-u. 17.

Dr. Ötvös Józsefné, IV., Váczi-u. 80.

Paczona Gizella, IX., Lónyai-u. 23.

Párducz Erzsébet, II., Bimbó-u. 20.

Báró Pongrácz Vinczéné, VI., Délbáb-u. 25.

Rajcsics Hedvig, II., Donáti-u. 18.
 özv. Schmidt Miklósné, VIII., Nyolcház, IV. I/23.
 Stuart Mária, IV., Hungária-szálloda
 özv. Treszler Károlyné, I., Attila-u. 91.

Urak:

Battonyai Ödön, I., Attila-u. 37.
 röjtői Bauer Antal, IV., Kigyó-tér 1.
 Borbély Vidor ügyvéd, IV., Muzeum-körut 18.
 †Dr. Borbély József, ny. főorvos, VI., Felső-erdősor 1.
 Borosnyay Öszkár min. tanácsos, I., Disz-tér 3.
 Dr. Csillag Gyula egy. magántanár, VIII., Hunyadi-u. 30.
 Feder Ferencz igazgató, VII., Bethlen-u. 18—20.
 Fein Dávid rendőrségi állatorvos, VII., Garay-u. 44.
 Fülei Sz. Lajos író, VI., Aradi-u. 16.
 Groder Kornél takarékp. főhivatalnok, VI., Szerecsen-u. 55.
 Hangl József tanító, II., Csalogány-u. 14.
 Dr. Harkányi József min. titkár, V., Visegrádi-u. 5.
 Jaulus Bernát háztulajdonos, Ujpest, Kossuth-u. 11.
 Kakass Kálmán kir. tanácsos, IX., Ferencz-körut 42.
 Dr. König Henrik orvos, VIII., Tavaszmező-u. 1.
 Dr. Lendi Adolf egyetemi m. tanár, II., Donáti-u. 7.
 Dr. Mariska István kuriai tanácsjegyző, IX., Üllői-ut 21.
 Moldán Albin hivatalnok, II., Tölgyfa-u. 4.
 Molnár Ákos ny. ezredes, VIII., Népszínház-u. 27.
 Monostori Károly főiskolai tanár, VII., Hernád-u. 35.
 Nagy Jenő urad. titkár, VI., Andrássy-ut 4.
 N. Nagy Sándor törvényszéki bíró, IX., Lónyai-u. 17.
 Sajó Károly ny. tanár, VII., Dob-u. 106.
 Dr. Samassa János országgy. képvis., VI., Teréz-körut 12.
 Schiller Izsó máv. főellenőr, II., Mész-u. 3.
 Schön Ignác nagyfuvaros, VI., Andrássy-ut 72.
 Soltész Vilmos ny. igazgató, VII., Pálma-u. 4.
 Dr. Stern Adolf ny. honvédtörzsorvos, VIII., Aggteleki-u 2.
 Szeőke Béla ny. hivatalnok, VIII., Gólya-u. 46.
 Weixlgärtner Vincze, akad. festő, II., Ilona u. 6.
 Zarka Miklós min. tanácsos, IV., Vámház-körut 16.
 Zsigmond Vilmos f. v. hivatalnok, VII., Barcsay-u. 3.

b) Vidékiek.

báró Biedermann Rezsőné, Szontegát
 B. Büttner Lina írónő, Aranyosmaróth
 Berky Gusztáv főreáliskolai tanár, Temesvár
 Bozzay János vendéglős, Karmacs
 özv. Botka Mihályné magánzónő, Karmacs
 Gánóczy József magánzó, Miskolcz
 Hangay Géza m. kir. erdőtanácsos, Zala-Egerszeg
 báró Kemény Árpádné, Nagyenyed
 Neumann Adolf gyáros, Arad
 Pákozdy László állatorvos, Hódmezővásárhely
 báró Podmaniczky Géza földbirtokos, Kiskartal
 Seemann Gábor ker. iskolai igazgató, Szombathely

III. FÜGGELÉK.

Állatvédő egyesületek a vidéken.

Kassai állatvédő egyesület.

Alapított: 1885.

Tb. elnök: Münster Tivadar ny. polgármester.
Elnökök: Melczer Georgina báróné, Senka József.
Alelnök: dernói Klekner Alajos.
Titkár: Ladomérszky Gyula.
Pénztáros: Kemény Géza.

Temesvári állatvédő egyesület.

Alapított: 1893.

Diszelnök: dr. Telbisz Károly, udv. tanácsos, polgármester.
Elnök: Kovácsics Gyula, megyei árvaszéki elnök.
Ügyvivő alelnök: Steiner Ferenc, országgyűlési képviselő.
Alelnökök: Bandl Rezső, városi főkapitány, Belvárosban.
Tihanyi György, Erzsébetvárosban.
Grünbaum Lajos, Józsefvárosban.
Titkár: Dr. Tőkés István, vm. aljegyző.
Ügyész: Gyika Imre, ügyvéd.
Pénztáros: Srämling Károly.

Választmányi tagok. Belvárosban. Adler József, Berky Gusztáv, Cossel Arnold, Derera Izrael de Gyarmatha, Deutsch Sándor, Krausz Adoif, Leyritz Ignác, Srämling K., Patyánszky István, Rieger Ferencz, Tőkés Lajos, Török Sándor, Uhrmann Henrik, Aczél Gyula, Lövenhaupti Cordier Ferencz, Báró Hiller Adél. Lui Nándor, Dr. Petruss József, Gokler Antal, Tóth Béla. Gyárvárosi tagok: Gerdánovits Sándor kir. táblabíró, Drexler Adolf, Drobnik Izidor, Gerstl Géza, Ifj. Kremer József, Meiszner László, Novotny Antal, Dr. Privorszky Alajos, Rödíg János, Sigmund Sándor, Holcz György, Steiner Károly id. Vitsmeier Antal, Weiterschütz Géza, Tussel Gáspár, Karnay Géza, Prohaszka Oszkár, Sigmund János, Kremer Lajos, Schwarz Alajos, Kmmel Sándor. Józsefvárosi tagok: Dr. Berkeszi István, Csasznek József, Föhn Alajos, Feiler Alfred, Krämer Frigyes, Dr. Móricz Samu, Klein Izidor, Dr. Szana Sándor, Schwimmer József, Csasznek Miklós, Tilger András, Wessely János. Erzsébetvárosban. Barathy Mihály, Mühle Vilmos, dr. Telbisz Imre, Tihanyi György, dr. Matolay Zoltán, Szabolcska Mihály, Fischer Jakab, Wittenberger József, Szabó Jenő.

Kolozsvári állatvédő egyesület.

Alapított: 1894.

Örökös tiszteletbeli elnök: Dr. Széchy Károlyné, Lorenz Josefina.

Elnök: De Gerando Antonina.

Alelnökök: Gróf Lázár Istvánné, dr. Pisztory Mórné, Schwarzel Adél.

Titkár: Dr. Kerestély Olga.

Ügyész: Tompos Ignác.

Pénztáros: Virányi István.

Pénztárvizsgáló: Várady Erzsike, Turchányi Gyula.

Választmányi tagok száma: 30.

Soproni állatvédő egyesület.

Alapított: 1900.

Védnök: Ő főméltósága galanthai herczeg dr. Esterházy Miklósné herczeg-asszony.

Tiszteletbeli elnökök: Chernel István, Herman Ottó.

Tiszteletbeli tagok: Berlepsch János báró, Buttler Stubenberg A. grófnő, Fangh Dezső de Kőszegh, Grimm Gusztáv, Grimm Gusztávné, Khuenberg Zsófia, Monostori Károly, Muck Endre, Nessel Károly dr., Nogáll Károly, Várts Károly, Wiser Vincze lovag.

Elnök:

Alelnökök: Hatvan F. és Gecsányi G.

Titkárok: Krump M. és Mayer G.

Ügyész: Kováts István dr.

Pénztáros: Schaffer J.

Választmányi tagok: Fischer Eleonora, özv. Hauer Antalné, Gallus Berta, Krump Miklósné, Lehner Ilma, Róth Gusztávné, Simon Aranka, Schaffer Szemes Zoltánné, Szőke Bálintné, Trinkl Paula, Wachtel Frigyesné, Coriáry Béla, K. Fangh Dezső, Fleischhacker J., Gyengő P., Germitsch Antal, Kellner György, Pálovits János, dr. Prosznimmer S. Ripka K., Róhn Nándor, Róth Gusztáv, Röttig G., Szőke B., Schwartz Károly, Szalay Péter, Szemes Zoltán, Szabó Jilek Ferencz, Spiess A., Wachtel Frigyes (együttal könyvtárnok és gyűjteménytárnok) és Wrchowsky Henrik.

Kőszegi Állatvédő-Egyesület.

Alapított: 1902. február 2-án.

Elnök: Chernel István.

Alelnök: Chernel Istvánné és Sissovics Miklós dr.

Titkár: Tolnay János.

Ügyész: Hegedűs János dr.

Pénztáros: Wölfl József.

Választmányi tagok. Özv. báró Babarczy Sándorné, Kovács Istvánné, Nykodém Julia, Gyömöreyc Miczi. Báró Miske Kálmán, dr. Mázy Engelbert, Kíncs István, Michaelis Izidor, Huszár Mihály, Szomor Lajos, Törzs István, Bass Rezső. *Póttagok:* Freyler Lajos, Cortesi Lucia.

Szdmvizsgálók: dr. Dreiszker József, Róth Jenő, Waiszbecker Ede.

Tiszteleti tagok: Herman Ottó — Budapest, Schmidhoffeni lovag Tschusi

Viktor — Hallein (Ausztria), báró Berlepsch János — Kassel (Németország),
Hennicke R. Károly — Gera (Németország), marosi Máday Izidor — Budapest,
Grimm Gusztáv — Budapest, saccii dr. Kukuljevič József — Falu-Szemes.

Szeged és Vidéke Állatvédő-Egyesület.

Alapításának éve : 1902.

Védnök : báró Gerliczy Ferencz.

Elnök : Fluck Ferencz.

Alelnök : Landesberg Mór.

Titkár : Lantos Béla.

Jegyző : Magyar Imre.

Ügyész : dr. Székely Vilmos.

Pénztáros : Kövessy József.

Ellenőr : Tóth Károly.

Választmányi tagok : Antal Károly, Bakonyi Ármin, Bátori Ármin, Bernátsky János, Bonyhay Sándor, Galler Kristóf, Gönczi Elek, Jerney Zoltán, dr. Kószó Istvánné, Katona Ilonka, Klug Péter, Krikhayné B. Emma, Nagy Ferencz, Lantos Béláné, Nyilassy Pál, Parzizek Lajosné, Begdon Geyzáné, Rozenberg Nándor, Sevyt Lázár, Szremác László, Védes János, Vékes János, Vrede Vilmos és Wimmer Fülöp.

Választmányi póttagok : Farkas Szilárd, Fest Árpád, Gugánovits László, Nyáry Ferencz, Bursics János és Szécsi Márton.

Számvizsgáló-bizottság. Elnök : Bakonyi Ármin, tagjai : Patzauer Sándor és Leyhám Ottó.

Szentgotthárdi és vidéki állatvédő-egyesület.

Alapított : 1902.

Védő : Vajda Ödön Pál, a zirci, pilisi, pásztói és szentgotthárdi apátságokba kebelezett cisztercita rend apátja.

Elnök : Káposztássy Jusztján, ciszt. r. áldozópap, tanár, jószágkormányzó.

Alelnök : Fodor Árpád, áll. főgimn. r. tanár.

Titkárjegyző : Schaffer Emil, ügyvédjelölt.

Pénztáros : Pum Károly, igazgató-tanító.

Számvizsgálók : Czigány János, m. kir. adótárnok, Huber Miksa és Nádassy Kálmán, dohánygyári aligazgató.

Választmány : Berger Máté dr. ciszt. r. tanár, plébános, Fodor Károly plébános (Istvánfalva), Kutrucz Rezső áll. főgimnáziumi igazgató Martin Antal plébános (Rábakeresztur), Márkus Elemér áll. tanító (Felsőszőlőnk), Molnár Endre kir. közjegyző, Pernitz Adolf malomtulajdonos (Királyfalva), Rechnitzer Pál m. k. állatorvos, Reischl Gyula takarékpénztári igazgató, Schaffer Imre dr. ügyvéd, Somogyi Antal körjegyző (Órszentpéter), Szemrecsányi István ny. tábornok, Sztojka Viktor dr. orvos, Szücs László ev. ref. lelkész (Szenyeháza), Tomka Károly ág. h. ev. lelkész (Vask örtvélyes) és Urweisz József bádogosmester.

Vagy az 1906. év végén 777-76 K. Kiosztott nyomtatványok száma 900.
Elhelyezett fészkelődök : 41. Elhelyezett etetőasztalkák : 4. Tagok száma : 170.

Bajai állatvédő egyesület.

Alapított : 1903. november 29.

Elnök : Hesser Gyula.

Alelnökök : Dr. Koller Imréné, Ruppert Antal.

Titkár: Gáspár János.

Jegyző: Toch Zsigmond.

Pénztáros: Kovács Andor.

Választmány: Demuth Gyula, Bellosits Bálint, Lengyel Manó, Major Károly, Nádas Sándor, Novoth István, Oszvald István, Palotay Irén, Scherer Sándor, Schleicher Antal, Szoyka József, Weisz Nándor, Werner Adolf dr. Dr. Bernhard Jánosné, Dr. Freund Józsefné, Dr. Hegedüs Aladárné, özv. Michits Józsefné, Oehler Ilona, Pajor Josefin, Pollák Lajosné, Reisz Irén, Bokor Oszkárné, Somogyi Emilné, Vágó Rezsőné, Weress Ilona, Wunderlich Józsefné.

Tiszteletbeli tag: Grimm Gusztáv az O. Á. V. E. ügyv. alelnöke.

Vagyon az 1906-ik év végén: 384 korona 20 fillér. Felolvasás tartatott: kettő. Tagok száma: 3 alapító, 21 család-, 2 csoport- és 152 rendes tag összesen: 178.

Fiumei Állatvédő Egyesület.

Alapítatott: 1904.

Elnök: báró Vranyczany György

Titkár: Munnich Ferencz.

Hódmezővásárhelyi Állatvédő Egyesület.

Alapítatott: 1904.

Petrozsényi Állatvédő Egyesület

Alapítatott: 1905.

Elnök: Báró Ehrenberg.

Faluszemes és Vidéke Állatvédő Egyesület.

Alapítatott: 1906.

Elnök: Mokkor Pál, esp. plébános.

Alelnök: Laurencz Ede, urad. intéző.

Titkár-jegyző: Kétszery János.

Pénztáros: Kéth József.

Választmányi tagok: Benedek Lajos, Bodó Péter, Prekácska István, Kugler Nándor, Staffer Géza, Kovács János, Pausár Károly, Horváth Ferencz, Székér Lajos, Seidl Mariska, Csukly Zoltán, Fehér Lajos, Fischl István, Frank Zoltán.

Krassó-Szörény vármegyei állatvédő-egyesület.

Alapítatott: 1906.

Védnök: Fialka Károly, főispán. *Diszelnök:* Dr. Hosszú Vazul, püspök. *Tiszteletbeli alelnök:* Issekutz Aurél, alispán. *Elnök:* Almási Andor, erdőigazgató. *Alelnök:* Besecz Gyula, kir. tanfelügyelő. *Női alelnök:* Asbóth Aranka. *I. titkár:* Tafferner Béla. *II. titkár:* Katona József. *Pénztáros:* Schlinger József. *Ügyész:* dr. Fränkl Béla.

Választmány: Bereczky Gyula, Csipkay János, Krausz Vilmos. Gera Lajos, Boross János, Marsovszky Árpád, dr. Rosenthal Gyula, dr. Szántó Zsigmond, Szőke Dezső, Feldmann Ödön, Prohászka Antal, Zöld József, Huszár Imre, Földi Jenő, Klein Alfréd, Németh József, László Sándor, Knobloch J.

Női tagok: Özv. Tóthvárady Andorné, Dr. Makay Ágostné, Putnoky Miklósné, Podhrásky Kornélné, Lükő Lajosné, Reitter Rudolfiné, Özv. Leitner Emilné, Tafferner Béláné. *Pótagok:* Kókai Lajos és Jorga János.

Mecsek-Egyesület Madárvédő Osztálya, Pécs.

Alapított: 1906. május.

Elnök: Várady Ferencz.

Titkár: Róna Jenő.

Pénztáros: Mayer Károly.

Választmány: Buzássy Ábel, Czupy Ede, Drazenvich Jenő, Girtl Vincze, dr. Günther Mihály, Kiss József, Kolossváry Andor, Marosy Arnold, Pánczél Ottó, Pintér Ferencz, Rech György, Róth Miksa, dr. Sárkány Ármin, dr. Sech Károly, Sech Jenő, Suha Rezső, Szigethy Antal, Vaniss Sándor, Wenk Ferencz.

Kecskeméti állatvédő egyesület.

Alapított: 1906. december.

Védnök: Gulner Gyula, főispán.

Tiszteletbeli elnökök: Kada Elek, Szeless József.

Elnök: Hanusz István, prépost.

Alelnökök: Selymessy Ferencz, Kovács Sándor.

Titkár: Kerekes József

Pénztáros: Ifj. Csomák Gábor.

Jegyző: Nyirády Ferencz.

Ügyész: Dr. B. Kiss Kálmán.

Számvizsgálók: Ottó Sándor, Baktay Mihály, G. Fekete Mihály.

Választmányi tagok: Bajnóczy Károly, Bartay Albert, Balogh Dénes, Bertalan Jolán, Dr. Csabay Géza, Damo Alfonz, Faragó Béla, Fekete Sándor, Füvessy Imre, Gelencsér Gyula, Grasseli Miklós, Györffy Balázs, Hankovszky Zsigmond, Hannig István, Dr. Horváth Mihály, B. Kiss Lajos, Koncz József, Lőrinczy Ida, Maurer János, Máyerffy Zoltán, Nád Dezső, Paál Géza, Papp György, özv. Pócsi Györgyné, Révay Lászlóné, Selymessy Ferencné, Simonides Hermin, Szakács Ödön, Szegedy György, Tóth Lajosné, Vágó László, Weber Ede.

Esztergom megyei állatvédő egyesület.

Alapított: 1907.

Elnök: Marosi József.

Alelnökök: Grósz Ferenczné, Müller Ernőné, Etter Gyuláné, Grósz Ferencz, Geiger Ferencz, Elstanek Antal.

Ügyész: dr. Mattyasovszky Béla.

Pénztáros: Philipp Konrád.

Titkár: Gratzner Pius.

Számvizsgálók, egyszersmind választmányi tagok: Magyary László, Schönbeck Imre, Kola Kálmán.

Választmányi tagok: dr. Áldori Mór, Bachl János, Bleszl Ferencz, Brutsy János, dr. Berényi Gyula, Etter Gyula, dr. Fehér Gyula, Frey Ferencz, dr. Gedeon Kálmán, Gödör Kap János, Guzenits Vilmos, Ivenits Gyula, Ivanovits Béla, Klement Ferencz, Kerschbaummayr Károly, Leitgeb János, Lindtner János, Litschauer Sándor, Mattyasovszky Lajos, Müller Ernő, Nagy Antal, Osváth Andor, Pelczer Lipót, dr. Prokopp Gyula, Székely Henrik, Szölgyény Gyula, Venisch Gyula.

Betűrendes név- és tárgymutató.

- Ajándék könyvecske 38, 41, 45
 Alapítványok 27, 28, 33, 45
 Alapszabályminták 42
 Almási Balogh Pál 9, 10
 Andrássy Dénes gróf 40, 45, 49
 Andrássy Dénesné grófnő 40, 45, 49
 Andrássy Gyula gróf 15
 Apponyi Albert gróf 56, 57
 „Agnes” 37
 „Állat-Barát” folyóirat 24, 26
 Állatkinzás 17, 25, 35, 36, 37, 43, 47
 Állatkinzás elleni egyesület 10, 12
 Állatmenedékházak 37, 40, 44, 46, 49
 Állatmenház 37, 40, 44, 46, 49
 Állatmentő kocsi 37
 Állatokkal való bánásmód tárgyában
     rendelet 17, 25, 33
 „Állatok Öre” folyóirat 32, 35
 Állatok szállítása 33, 37, 42
 Állatok vasuti szállítása 37
 „Állatok Védelme” 23, 49
 Állatorvosokhoz körrendelet 44
 Állatvédelem 20
 „Állatvédelem” című folyóirat 45, 49, 52
 „Állatvédelem gazdasági és vallás-
     erkölcsi szempontból” 45
 Állatvédő egyesület alakítása 19
 Állatvédő egyesület Budapesten 20, 23
 Állatvédő egyesületek 12, 13, 14, 20,
     23, 26, 44, 45, 46, 49, 51, 53
 Állatvédő egyesületek a vidéken 63
 Állatvédő egyesület feladata 21
 Állatvédő falitábla 34, 41, 45
 „Állatvédő Naptár” 33, 38
 „Állatvédők törvénykönyve” 38, 41, 46
 Állatvédő nemzetközi kongresszus
     Budapesten 35,
 Állatvédő nemzetközi kongresszus
     Párisban 42
 Állatvédő törvények és rendeletek
     17, 25, 37, 43
 Bajai állatvédő egyesület 46
 Barsy Adolf 23
 Belügyminiszter 34, 47, 52
 Berger Károly 53,
 Berzeviczy Albert 19
 Bethlen András gróf 30, 33
 Bezerédj Pál 46
 Bikaviadal 34, 47, 48
 Bognár Lajos 46
 Bormann 37
 Borosnyai Oszkár 24
 Bossányi Lászlóné 23
 Böhringer 36
 Brázay Kálmán 23
 Budapest főváros szabályrendeletei
     17, 25
 Busbach Péter 19 23
 Chernel István 44, 54
 Colam John 35
 Czigler 14
 Czirer Ákos 19
 Csáky Albin gróf 29, 30
 Csery István 43
 Damjanich Jánosné 23
 Darányi Ignác 43, 54
 De Caux Mari 23
 Declaration 16, 31
 De Gerando Antonina 29, 49
 Ebtartásról szabályrendelet 17
 Ebzárlat 13
 Egyesületi székház 48, 49
 Egyezmény Olaszországgal 16, 31
 Ehrenberg báró 51
 Előadások 19, 24, 25
 Előszó 3
 Elpis Melena 33, 34
 „Ember és kutya” 45
 Emléktáblák 50
 Engel Agnes 35
 Eötvös-alap 51
 Esztergommegyei állatvédő egye-
     sület 53
 Etlényi Lajos 19, 23, 44, 46, 49
 Ezredéves kiállítás 35
 Élve boncolás 20, 22, 27, 28, 36, 43
 Évkönyv 26
 Fackh Károly 12
 Fali tábla 34, 41, 45
 Faluszemesi állatvédő egyesület 53
 Fáber Sándor 53
 Fátio Viktor 30
 Fein Dávid 42
 Felolvasások 19, 24, 25
 Fenyvessy Adolf 19, 23
 Fészkelőduka 46, 48, 49, 52
 Finsch Ottó dr. 54
 Fiumei állatvédő egyesület 49
 Flaubert puskák 52
 Fodor Árpád 46
 Fogságban tartott állatok 36
 Földművelésügyi miniszter 28, 33,
     43, 44, 47, 52, 54
 Förster Pál dr. 36
 Franke Ágost 49
 Fülei Sz. Lajos 36
 Galamblovész 20, 23, 48
 Gammel Alajos 23

- Gáspár János 46
 Ghicz Béla 30
 Grátzer Pius 53
 Grimm Gusztáv 38, 40, 45, 50
 Grimm Gusztávné 40
 Gummipuskák 52
 Gyermek Naptár 45, 46, 49, 51, 52
 Halászatról szabályrendelet 17
 Hannusz István 53
 Hasznos madarak nemzetközi
   védelme 15, 16, 35, 47
 Hasznos madarak védelme 15, 42,
   43, 44, 46, 47
 Havas Sándor 19, 23
 Hänsler Károly 46
 Hegedűs Károly 19
 Helffy Ignác 19
 Herman Ottó 19, 20, 21, 22, 23, 24,
   25, 27, 28, 29, 30, 41, 42, 43, 53,
   54, 55, 56, 57
 Hesser Gyula 46
 Hindy Árpád 19
 Hódmezővásárhelyi állatvédő egye-
   sület 46
 Hohenauer Ignác 25
 Hoitsy Pál 19
 Homeyer Sándor 30
 Horváth Géza dr. 30
 Ingatlan vásárlás 46
 Irányi Dániel 23
 Irodalmi pályázatok 6, 27, 33, 34, 57
 Jacoby von Wangelin 30
 Jaskó Géza 45, 46
 Jaulus Bernátné 37
 John Colam 35
 Jókai Mór 19
 Jókai Mórné 23
 József cs. és kir. főherceg 34
 Kacskovics Lajos 6
 Kaeflein 37
 Kakass Kálmán 53
 Kammermayer Károly 23, 24, 27
 Kapff 37
 Karsay Albert 23
 Kassai állatvédő egyesület 25
 Kállay Béni 30
 Kecskeméti állatvédő egyesület 53
 Keller Jaggi 37
 Kemény Árpád báró 40
 Kemény Árpádné báróné 40
 Kerekes József 53
 Kerékgyártó Árpád dr. 5, 25
 Keszthelyi gazdakör állatvédelmi
   szakosztálya 53
 Keve József 12, 14
 Kéth József 53
 Kétszery János 53
 Kiállítások 25, 35
 Kiállítás, országos 25
 Kihágási büntetőtörvénykönyv 17, 42
 Királyi Pál 19, 20, 23, 29, 33
 Király ö Felsége 25, 35, 48
 Kleckner Alajos dr. 25
 Klein Miksa dr. 12
 K. Nagy Sándor 33, 34, 38, 41, 45,
   46, 50
 Knauer Ernő 12, 14
 Kodolányi Antal 25
 Kolozsvári állatvédő egyesület 29
 Kongresszusok 29, 35, 42
 Könyi Manó 19
 Körirat külföldi állatvédő egyesüle-
   tekhez 44
 Kőszegi állatvédő egyesület 44, 46, 49
 Krassószörénymegyei állatvédő egye-
   sület 53
 Krump Miklós 43
 Kubinyi Ágoston 6
 Kukuljevič József dr. 44, 45, 46, 49,
   50, 52, 53
 Kuliffay Edéné 23
 Kutya-ítatók 29
 Kühnel Márton 49
 Külföldi állatvédő egyesületekhez
   körirat 44
 Ladomérszky Gyula 25
 Lantos Béla 45
 Laurenz Ede 53
 Lóhámok 35
 Lóhusfogyasztás 27, 36, 51
 Lovak farkainak csonkítása 36
 Lóvágóhid 51
 „Madarak és Fák napja“ 41, 42, 53,
   54, 55, 57
 „Madarak és Fák napja“ rendelet 56
 Madarak nemzetközi védelme 31,
   35, 47
 Madarász Gyula 19
 Madárodvak 46, 48, 49, 52
 Madárvédelem 15, 16, 30, 31, 35, 42,
   43, 44, 45, 47, 52
 Madárvédelmi egyezmény Olasz-
   országgal 16, 47
 Magyar Imre 46
 Magyar Ornithologiai Központ 43,
   48, 54
 Magyar Orvosok és Természetvizs-
   gálók Munkálatai 6, 9
 Majomtáncoltatók 52
 Marich Zsigmond 46,
 Marosi József 53
 Máday Izidor 30, 31, 38, 39, 54
 Mecsek egyesület madárvédő osz-
   tálya 53

- Melczer Georgina bárónő 25
 Mentőkocsi 37
 Mesterséges fészekodvak 46, 48, 49, 52
 Mezei Naptár 6
 Mezőgazdaságra hasznos állatok védelméről rendelet 43
 Mintaalapszabály 42
 Mokkor Pál 53
 Monostori Károly dr. 33, 37, 41, 45
 Munich Ferenc 49
 Müller Clotid dr. 23
 Nagy Sándor 33, 34, 38, 41, 45, 46, 50
 Nemzetközi állatvédő kongresszus Budapest 35
 Nemzetközi állatvédő kongresszus Párisban 42
 Nemzetközi egyezmény 16, 31, 47
 Nemzetközi madárvédelem 15, 31, 35, 47
 Nemzetközi Ornithológiai kongresszus 29
 Nécsey István 54
 Ohlsen dr. 35, 36
 Olaszország 16, 47
 Ornithológiai Központ, Magyar 43, 48
 Ornithológiai nemzetközi kongresszus Budapest 29, 31
 Országos Állatvédő Egyesület 14, 26
 Országos Állatvédő Egyesület tagjainak száma és vagyoni állapota 60
 Országos Állatvédő Egyesület tisztikara és választmánya 61
 Országos kiállítás 1885. 25
 Országos Magyar Állatvédő Egyesület 24
 Orvosok és Természetvizsgálók Munkálatai 6, 9
 Parlagi Vilmos dr. 33
 Pákozdy József 43
 Pákozdy László 45, 46
 Pályázatok 6, 27, 33, 34, 57
 Pesti Állatvédő Egyesület 12, 13
 Pest vármegye szabályrendelete 25
 Petényi Salamon 6, 7, 8, 9
 Petroszényi Állatvédő Egyesület 51
 Plósz Béla dr. 36
 Polónyi Géza 19
 Prónay Gábor báró 19, 23
 Pulszky Ferenc 30
 Ráckevei állatvédő egyesület 43
 Rendeletek 25, 27, 28, 33, 35, 37, 43, 44, 56
 Rodiczky Jenő dr. 25
 Róna Jenő 53
 Röck Szilárd 27, 50
 Röck Szilárd alapítványa 27, 28
 Sajtó 36, 47
 Schenk Károly dr. 36
 Schiller Károlyné 46
 Sebők Imre 23
 Seemann Gábor 27
 Selymessy Ferenc 53
 Siposs Andor Gyula 25
 Siposs József 5
 Soproni Állatvédő Egyesület 43, 46, 47, 49
 Sportok, játékok 43
 Sün védelme 37
 Szabályrendeletek 17, 25, 35, 37
 Szalkay Gyula dr. 26, 30, 35, 37
 Szallenbach Imre 23, 24, 26
 Szegedi Állatvédő Egyesület 45
 Szemellenző 35, 46
 Szemvédő 36
 Szentgotthardi Állatvédő Egyesület 45, 46, 47, 49
 Széchy Lőrincné 36
 Szőlgyém Gyula 53
 Tafferner Béla 53
 Társaskocsi megállóhelyek 37
 Temesvári Állatvédő Egyesület 33
 Természetvizsgálók és Orvosok Munkálatai 6, 9
 Thaisz Elek 14, 23
 Tisza István gróf 47
 Tormay Béla 23
 Török Flórián 12
 Török János 6
 Törs Kálmán 19, 23
 Törvények és rendeletek 17, 27, 28, 33, 35, 37, 43, 44, 56
 Tudományos Gyűjtemény 5
 Urváry Lajos 19
 Vadászati törvény 17
 Vallás- és közoktatásügyi miniszter 27, 52, 54, 55
 Vándormadarak védelme 16
 Várady István 53
 Verédy Károly dr. 32, 35, 38, 51
 „Védjük az állatokat“ 20
 Vidéki állatvédő egyesületek névjegyzéke 63
 Vidéki egyesületek 25, 29, 33, 42, 43, 46, 49, 51, 53
 Vidéky László 12
 Vivisekció 20, 22, 27, 28, 36, 43
 Vranyczany György báró
 Wahrmann Mór 19
 Wangelin 30
 Werther Alvin 17, 19, 23, 36
 Zárszó 58
 Zipser 9
 Zlamal Vilmos 12, 14, 16

TARTALOM.

Előszó	Oldal 3—4
I. Az állatvédelem eszméjének ébredése. 1820—1847. — Első fel- szólalás. — Sipos József. — Török és Kacskovics „Mezei naptára.“ — Kubinyi Ágoston. — Irodalmi pályázat állatvédő munka írására. — Petényi Salamon munkája. — Almási Balogh Pál. — Állatvédő egyesület alakítására irányuló első lépések. — Az első kísérlet sikertelensége	5—10
II. 1848—1874. Állatvédő egyesület alakítására irányuló újabb moz- galmak. — Dr. Zlamal Vilmos. — A „Pesti Állatvédő Egye- sület“ megalakulása, küzdelme és megszűnése	11—14
III. 1875—1881. A hasznos madarak védelme érdekében Olasz- ország, Ausztria és Magyarország között 1875-ben létrejött egyezmény (Declaration). — A hasznos madarak nemzetközi védelmének biztosítására irányuló tárgyalások megindítása. Az állatvédelmi ügy pangása. — Werther Alvin. — Az 1879. évi XL. t.-c. — 86. §. — 1883. évi XX. t.-c. a vadá- szatról. — Budapest főváros szabályrendeletei 1880.	15—17
IV. 1882—1891. jun. Herman Ottó. — Állatvédő Egyesület alakítá- sának eszméje a képviselőházban. — Az „Állatvédő Egye- sület Budapestén“ megalakulása. — 1882-ik évi márcz. 19. — Elnök Királyi Pál. — Az egyesület első évi kiadványai. — Az állatvédő egyesület irányeszméi. — A vivisectio kérdése. — Az első tisztikar. — „Állat-Barát“ című folyóirat. — Buda- pest szabályrendelete az élelmezésre szolgáló kisebb élő állatokkal való bánásmód iránt. — Fiók-egyesület Kassán. — 1885-ik évi országos kiállítás. — Az állatvédő egyesületnek országossá alakulása. — Az első évkönyv. — Röck Szilárd alapítványa. — Vallás- és közoktatásügyi és földmívelés- ügyi miniszterek rendeletei a vivisectio tárgyában. — Kolozs- vári állatvédő egyesület. — Királyi Pál elnök lemondása. — A második nemz. etközi ornithologiai kongresszus Budapestén. — A nemzetközi madárvédelem kérdése	18—31
V. 1891. jul.—1898. Verédy Károly az O. Á. V. E. elnöke. — Állatok Öre cím alatt folyóirat indul meg. — Ifjusági könyvek és	

iratok terjesztése. — Irodalmi pályázatok. — Állatvédő naptár. — Elpis Melena alapítványa. — Földmívelési és belügyi miniszterek rendelete „a forgalomba hozott kisebb élő állatokkal való bánásmód szabályozása tárgyában.” — Temesvári állatvédő egyesület. — József cs. és kir. főherczeg az O. Á. V. E. védnöke. — Az 1896-iki ezredéves kiállítás. — Az állatvédők XII. nemzetközi kongresszusa. — Egy állatmenház alapításának eszméje. — Állat-mentő kocsí. — Állatvédő törvénykönyv. — Grimm Gusztáv. — Ajándék-könyvecske gyermekek számára. — Verédy Károly elnök lemondása	32—38
VI. 1899—1907. Máday Izidor az O. Á. V. E. elnöke. — Gróf Andrássy Dénes és neje. — Állatmenedékház céljaira gyűjtés megindítása. — Állatvédő falitábla. — Herman Ottó indítványa „Madarak és Fák napja” tárgyában. — Vidéki egyesületek alakítására alapszabályminták. — Soproni és ráczkevei állatvédő egyesületek. — A Magyar Ornithologiai központ. — Darányi Ignác földmívelésügyi miniszter rendelete a madarak és emlősök védelméről. — Az O. Á. V. E. körlevele a külföldi egyesületekhez a hasznos madarak védelme tárgyában. — Földmívelésügyi miniszter rendelete az állami állatorvosokhoz az állatvédelem felkarolása tárgyában. — Etlényi Lajos halála és hagyománya. — Köszegi állatvédő egyesület. — Andrássy Dénesné grófnő halála. — Szegedi és szentgotthárdi állatvédő egyesületek. — Egyesületi székház. — Felügyelői állás szervezése. — Bajai és hódmezővásárhelyi állatvédő egyesületek. — Madarak nemzetközi védelme és Olaszország. — A bikaviadatok ellen. — Mesterséges fészekoduk a főváros területén. — Mesterséges fészekoduk gyártása. — Egyesületi székház és állatmenedékház megnyitása. — A Gyermeek Naptár terjesztése és az Eötvös-alap. — Lóhúsvágás a székesfővárosban. — Verédy Károly dr. halála. — Vidéki egyesületek alakítása. — A Madarak és Fák napja	39—57
Zárszó	58

FÜGGELÉK.

I. Az O. Á. V. E. tagjainak száma és vagyoni állapota 1882—1906.	59—60
II. Az O. Á. V. E. tisztikara és választmánya	61—62
III. Állatvédő egyesületek a vidéken	63—67
IV. Betűrendes név- és tárgymutató	68—70

Gyermek Naptár.

Abban az igazságban, hogy az állatvédő nemcsak az állatokat védi meg a kinzástól és üldözéstől, hanem megvédi az embereket és a társadalmat a szivtelen, kegyetlen és durva emberektől, abban az igazságban rejlik az állatvédelem legfőbb értéke.

De midőn az állatvédelem a mező- és kertgazdaságra és erdészetre káros rovarok millióit pusztító hasznos madarak kiméltetését is tanítja és eszközli,

midőn a hasznos háziállatokkal, ígás lovakkal és jármos ökrökkel szeretettel és kiméletesen bánó embereket nevel

és ezen az uton a nemzeti vagyoni legjelentékenyebb tényezőjének, a mezőgazdaságnak mérhetlen hasznót hajt:

akkor méltán mondhatjuk, hogy az állatvédelem eszméjében és annak a nép között való terjesztésében a szív és ész találkoznak. A szív, amely nemes gondolkodású embereket nevel és az ész, mely a közigazdaság országos fontosságú érdekeit tartja szem előtt.

Az Országos Állatvédő Egyesület annak tudatában, hogy az állatvédelem eszméjének tanítása és terjesztése legsikeresebben a gyermekeknek kezdhető meg és egy állatvédő nemzedék nevelésére nyújthat módot, tevékenységének fűsúlyát a gyermekvilágnak szánt könyvek, röpiratok, falitáblák terjesztésére fekteti.

Az O. Á. V. E. *ilyenmő kiadványai között már több év óta a „Gyermek Naptár” is szerepel*, amely a naptári részen kívül az állatok szeretetét és megbecsülését előmozdítani alkalmas olvasmányokat foglal magában.

Ez a naptár az iskolai évhez alkalmazkodó beosztással jelenik meg, minden év augusztus hó végén. Naptári része szeptember 1-én, a tanévvel egyszerre veszi kezdetét.

Az értékes közleményeket magában foglaló „Gyermek Naptár” ára példányonként 10 fillér. (10 példány 1 korona, 100 példány 10 korona). Valamennyi megrendelés az Országos Állatvédő Egyesülethez (Budapest, IX., Ernő-utca 11—13) küldendő.

Az „Eötvös-alap” országos tanító segélyegyesülettel történt megállapodás szerint minden egyes eladott példány árából 2 fillért enged át az O. Á. V. E. az Eötvös-alap javára és pedig azért, hogy az Eötvös-alap üdvös céljait elősegítse.

Aki tehát például száz példány „Gyermek Naptár”-t 10 koronáért megrendel, 100 gyermeknek szerez örömet, 100 gyermekbe oltja az állatok szeretetének melegét és a mellett még a néptanítók árváinak és özvegyeinek is juttat néhány koronát.